Een goede gevel versiert het geheele huis

Deze zegswijze wordt schertsenderwijze toegepast op iemand die een grote neus heeft. De neus wordt dan met de voorgevel van een huis vergeleken zoals de Zeeuwse schrijver Jan De Brune in1644 al deed.
Maaseik heeft gelukkig nog heel wat “neuzen” bewaard.

DE MAAS EIK ENAAR

4 DRIEMAANDELIJKS CONTACTBLAD
JAARGANG XLIV

Inhoud

181 Woord vooraf (Herman Hendrix)
182 “Privé-bezoek” of “groot stadsfeest”? Koningin Fabiola in Maaseik - 1969 (Rik Raedschelders)
187 Ed Franck, een ‘Mezeikenaer’? (Johan Tollenaere)
193 Herinnering aan Guillaume Van Venckenray, apotheker op de markt van Maaseik (Theo Peustjens)
194 Maaseiker spreekwoorden, zegswijzen en gezegden (Tony Van Wijck)
196 Het Maaseiker burgerschap - vervolg (Martin Boonen)
198 Mighty Oaks (Martin Boonen)
200 De eenzame dood van Willem Thielens, ergens tussen Buchenwald en Oraniënburg (Martin Boonen)
202 Maaseiker politie… en criminaliteit in 1892 (Martin Boonen)
204 Maaseiker woordenboek in wording (Theo Kees)
207 Een kleine vondst met een lange geschiedenis (Thérèse Hendrickx-Godelaine, Stan Hendrickx)
211 Lezers schrijven ons… Den ottoo - vervolg (John Golsteyn)
212 Verloren (?) geschriften over Maaseik (Gilbert Mersch)
216 Maaseikenaar overhandigt stadswimpel in Shanghai (de redactie)
218 Merkwaardige herinnering en een paar anekdotes van ereambassadeur Louis Jaspers uit zijn jeugd (Jaak Hoedemakers)
221 Nuchelen, boerderij met adelbrieven en een oog voor kunst (Magda Slangen)
224 Beachvolleybalfestijn op de Maaseiker Markt (Jaak Bergers)
226 Maaseiker meisjeskoor ”Artemis” schittert internationaal (Jaak Bergers)
227 Het Vredespoortje verplaatst (Wim Corstjens)
228 Herdenking gebroeders Klaps (Wim Corstjens)

Cover:
Design: Studio Segers
Fotografie: architectenburo Erik Martens & Partners

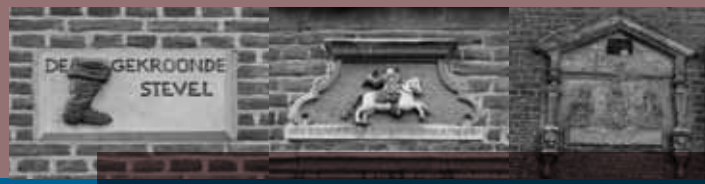
Abonnementen verkrijgbaar door storting op nr. 001-0678921-94 t.n.v. De Maaseikenaar, Maaseik, met vermelding: abonnement 2014 (of: geschenkabonnement 2014 voor ... naam + adres).
Abonnementsprijs voor het ganse jaar: België, € 12, overige landen € 16 en € 20 rest van de wereld.
Een steunabonnement kan vanaf € 25.

Fortis:	001-0678921-94	Argenta:	979-5791810-42
IBAN:	BE87 0010 6789 2194	IBAN:	BE77 9795 7918 1042
BIC:	GEBABEBB	BIC:	ARSPBE22

Abonnees worden verzocht hun eventuele adreswijziging mee te delen aan ons redactielid Tony Van Wijck, Maastrichtersteenweg 11, B-3680 Maaseik, of email: redactie@demaaseikenaar.be

Iedere auteur blijft verantwoordelijk voor het door hem ingestuurde artikel. Geen uittreksel, afdruk of overname uit “De Maaseikenaar” mag geschieden zonder bronvermelding.

Teksten voor volgende editie vóór 27 november 2013 aan Tony Van Wijck, Maastrichtersteenweg 11, 3680 Maaseik (tony.vanwijck@skynet.be).

Redactie

Harry Beenders
Jaak Bergers
Luc Bleukx
Martin Boonen
Wim Corstjens
Marcel Cuyx
Thérèse Hendrickx-Godelaine
Herman Hendrix
Rik Nulens
Magda Slangen
Koen Smits
Tony Van Wijck

Met bijdragen van

John Golsteyn
Stan Hendrickx
Jaak Hoedemakers
Theo Kees
Gilbert Mersch
Theo Peustjens
Rik Raedschelders
Johan Tollenaere

Met de medewerking van:
het Documentatiecentrum van Maaseik

Verantwoordelijke uitgever
Tony Van Wijck, Maastrichtersteenweg 11, B-3680 MAASEIK

Bezoek onze vernieuwde website www.demaaseikenaar.be en blijf op de hoogte van de laatste aanpassingen en aanvullingen.

Woord vooraf

Herman Hendrix

't Is weer voorbij die mooie zomer…

Jawel! …Dag knapkoekfeest voor de neus der gebroeders Van Eyck, dag Aldeneiker kermis met de gebruikelijke wijnproeverij, dag Belgisch kampioenschap Beachvolleybal op de Markt met in ons achterhoofd het behalen van de CEV 2013 Press Awards door Noliko Maaseik, dag gezellige terrasjes in de openlucht, dag swingende orkestjes in een 10-tal even gezellige kroegen en natuurlijk… dag beste abonnees die bezig zijn met het verslinden van het vierde nummer van de 44ste jaargang van "De Maaseikenaar", en al aanstalten maken om 12 euro te storten op nummer 001-0678921-94 t.n.v. De Maaseikenaar, met vermelding: abonnement 2014.

Maar niet getreurd!
Van 15 september tot en met 27 oktober (elke zaterdag en zondag van 14 tot 18 uur) kan weer iedereen genieten van de sublieme schilderijententoonstelling ten huize van Rik Strijckers, Oude Ophoverbaan 92.

Op 23 en 24 november staan de deuren van het cultureel centrum weer wagenwijd open voor "The Bells of Notre Dame", gebracht door de Kon. Harmonie Concordia met heuse acteurs in een regie van Nadette Beelen.

En als klap op de vuurpijl lees ik ook nog overal:"Maaseik leeft en griezelt op 31 oktober 2013." Er is dan zelfs een wedstrijd gepland voor de meest griezelige en origineelste pompoen. Spannend toch!

Maar beste lezer, omdat het die dag ook mijn verjaardag is, denk ik dat ik van mijn pompoen toch maar best een lekkere pompoensoep maak. Smakelijk !

"Privé-bezoek" of "groot stadsfeest"? Koningin Fabiola in Maaseik (1969)

Rik Raedschelders

Het bezoek van koning Albert II en koningin Paola aan onze stad in 2011 ligt bij veel Maaseikenaren nog vers in het geheugen. Velen zullen zich eveneens nog de bezoeken van prinses (nu koningin) Mathilde (2000 en 2012), prins (nu koning) Filip (2000) en prinses Astrid (2006) herinneren. Waarschijnlijk zullen heel wat minder stadsgenoten nog weten dat koningin Fabiola in 1969 de Eikerstede aandeed.

De ontstaanscontext en het verloop van dit bezoek willen we in onderhavige inleidende tekst kort schetsen. We baseren ons in belangrijke mate op artikels verschenen in *Het Belang van Limburg* en het Nederlandse *Limburgsch Dagblad*. Om het vulgariserende karakter van deze publicatie te handhaven worden voetnoten tot een minimum beperkt; een aantal grondwettelijke en algemene opmerkingen, met verwijzing naar literatuur, is echter noodzakelijk.

De lange aanloop naar een "persoonlijk" bezoek

In mei 1967 schreef Elisabeth Mobers, conservatrice van het Stads- en Apotheekmuseum van Maaseik, een brief aan koningin Fabiola. Mevrouw Mobers stelde de vorstin de simpele vraag of de koning en de koningin niet eens zouden overwegen om een bezoek te brengen aan Maaseik. Ze was immers van mening dat "als de koning en de koningin Hasselt, Tongeren en Sint-Truiden bezoeken, waarom zouden ze dan ook de vierde stad van Belgisch-Limburg niet kunnen aandoen?"[1] Mevrouw Mobers liet ook niet na haar tragische persoonlijke ervaringen aan de vorstin mede te delen; in 1944 werd haar echtgenoot door de Duitsers gefusilleerd[2] en twintig jaar later kwam haar enige zoon om het leven.

Het is weinig verbazingwekkend dat het antwoord op het verzoek van mevrouw Mobers aanvankelijk negatief was; de leden van de koninklijke familie kregen en krijgen immers ontzettend veel uitnodigingen voor het bijwonen van de meest uiteenlopende aangelegenheden. Luc Putman, cultureel attaché van het Paleis (1964-1968), schreef in zijn memoires reeds: "Het was nooit mogelijk om in te gaan op alle wensen voor een koninklijke belangstelling."[3] De grootmaarschalk van het Hof, André Schöller,[4] schreef in november 1967 aan mevrouw Mobers "dat het hun [de koning en de koningin] niet mogelijk is geweest tijdens de voorbije zomer een bezoek te overwegen aan het Apotheekmuseum te Maaseik. Er werd goede nota genomen van uw verzoek voor het geval er zich in de toekomst een mogelijkheid mocht voordoen."[5]

Bijna twee jaar na de oorspronkelijke brief van mevrouw Mobers werd er blijkbaar eindelijk tijd gevonden voor een kort oponthoud in Maaseik: koningin Fabiola - evenwel niet vergezeld door haar echtgenoot koning Boudewijn - zou onze stad bezoeken. Op vrijdag 25 april 1969 vond het lang uitgestelde maar niettemin vrij onverwachte bezoek plaats. Hoewel het kortstondige verblijf – op vraag van de koningin - zonder veel

plichtplegingen moest verlopen, ontsnapte men ook in Maaseik niet aan de protocollaire vereisten die een dergelijke aangelegenheid met zich meebrachten. In die zin was het evenwel tekenend dat het bezoek pas enkele dagen op voorhand bekend was gemaakt in de pers. Vermoedelijk wilde de vorstin op die manier zo weinig mogelijk ruchtbaarheid geven aan haar korte passage, teneinde het intieme, kleinschalige en persoonlijke karakter van het bezoek te behouden. We kunnen ons de vraag stellen wat de maatschappelijke draagwijdte is van een dergelijk "privé"-bezoek. Het is nodig daarover even uit te wijden.

"Voor de Grondwet bestaat de Koningin niet", zo stelde grootmaarschalk Herman Liebaers (1974-1981) kernachtig.[6] Gezien het erfelijke - en dus per definitie familiale - karakter van de monarchie kan men echter geen abstractie maken van de echtgenote van de koning.[7] Heeft zij publiekrechtelijk dus geen specifieke betekenis, dan mogen we toch niet vergeten dat "het recht en het feit niet helemaal overlappen. In de politieke orde heeft de Koningin als dusdanig geen rol te spelen. […] Integendeel is zij nauw verweven met alle niet-politieke aspecten van de koninklijke functie en zij verleent daaraan door haar persoonlijke handelen een bijkomende dimensie in dewelke zij niet vervangen kan worden. […] De monarchie als 'evenbeeld van het land' houdt twee incarnaties in: de Koning langs de ene kant, het koningspaar langs de andere."[8]

Daarom is ook een bezoek van de vorstin een belangrijke representatieve aangelegenheid. De symboolwaarde van koninklijke verplaatsingen te lande mag niet onderschat worden.[9] Het bezoek van Fabiola aan Maaseik werd - een beetje met een understatement - als "een niet-alledaagse gebeurtenis" betiteld in de pers.[10]

Zijdelings willen we opmerken dat in de huidige tijdscontext de betekenis van de monarchie volgens vele politieke actoren moet evolueren naar een zuiver "protocollaire functie". In een dergelijke constellatie zou het belang van representatieve taken binnen de koninklijke functie steeds groter worden, daar het politieke aspect van de monarchie op de achtergrond zou verdwijnen of zelfs helemaal zou afsterven. De koninklijke familie zou zich dan als het ware tevreden moeten stellen met het vervullen van de uiteenlopende representatieve taken die ze nu reeds vervult. In 1969, onder koning Boudewijn, was er echter nog geen sprake van een herziening van de politieke rol van de koning. Niettemin was ook toen, zoals we reeds vermeldden, het belang van koninklijke verplaatsingen reëel en niet te onderschatten.[11]

De praktische gang van zaken

Iedere activiteit die door koning Boudewijn of door koningin Fabiola werd bijgewoond, werd zorgvuldig gepland door middel van interne dienstnota's.[12] Het Archief van het Koninklijk Paleis herbergt ongetwijfeld ook documenten aangaande het bezoek van de toenmalige vorstin aan Maaseik. Helaas is het ons thans niet mogelijk deze te raadplegen, daar die archivalia nog niet geopenbaard zijn; in de regel kunnen enkel paleisarchiefstukken van minstens vijftig jaar oud worden geraadpleegd. Dankzij de berichten die destijds in de pers verschenen zijn, kunnen we evenwel een beeld oproepen van het verloop van het bezoek. Onderstaande situatieschets is vooral ontleend aan *Het Belang van Limburg* (26/04/1969) en *Limburgsch Dagblad* (19/04/1969, 22/04/1969 en 26/04/1969).

De koningin arriveerde rond twintig over drie op de Markt, via de Bosstraat. Er was, volgens de pers van die tijd, wel drieduizend man komen opdagen om Fabiola welkom te heten op ons marktplein. Onder de aanwezigen bevonden zich natuurlijk een groot aantal schoolkinderen. Om de enthousiaste massa onder bedwang te kunnen houden, was er eveneens een indrukwekkende rijkswacht- en politiemacht aanwezig. Er werden echter geen ongeregeldheden gemeld. Burgemeester Claessens, die naar eigen zeggen fier was dat mevrouw Mobers de koningin tot in Maaseik had gekregen, en de gemeenteraad stonden eveneens paraat om Fabiola te groeten. Zoals vermeld was het echter een bescheiden bezoek dat de koningin wilde.

In het Apotheekmuseum werd Fabiola door mevrouw Mobers welkom geheten. Zij leidde de vorstin ook rond. Om de koningin ten volle kennis te laten maken met het rijke historische patrimonium dat Maaseik te bieden heeft, werd ook de deskundige hulp van pater drs. Willem Sangers o.s.c. ingeschakeld. Maaseik bezit immers, na Tongeren, "de rijkste kerkelijke schat" van de provincie Limburg.[13] Fabiola kreeg van de historicus pater Sangers, die enkele belangrijke en interessante stukken had laten overbrengen naar het huis van mevrouw Mobers, uitleg over deze befaamde kerkschatten. Hij liet de koningin "het oudste evangelieboek uit de Benelux [de 'Codex Eyckensis']"[14] alsmede "het oudste Agnus Dei van de wereld" bewonderen.[15] Na die rondleiding verliet koningin Fabiola - nagewuifd door duizenden, zoals men in de pers kan lezen - de Eikerstede om kwart over vier.

Dit bezoek maakte kennelijk grote indruk op pater Sangers, aangezien hij later, in zijn opmerkelijk biografie door Roger Janssen, liet optekenen: "Het is en blijft een voorrecht om onze geliefde Koningin Fabiola te mogen rondleiden."[16] Deze reactie is vrij typerend voor de manier waarop een koninklijk bezoek wordt ervaren. Ook

vandaag geldt nog dat - of men nu republikein is of royalist - het een bijzonder voorval is wanneer men het staatshoofd (of een lid van zijn familie) mag ontvangen.

Epiloog: koninklijke bezoeken aan Maaseik in de eenentwintigste eeuw

In de loop van de Maaseiker geschiedenis is het vrij weinig voorgevallen dat een lid van het koningshuis op bezoek kwam. Eigenlijk zijn we hierover niet zo goed geïnformeerd, aangezien er - voorzover wij weten - nog geen volledige lijst gepubliceerd is van de koninklijke bezoeken aan onze stad in de negentiende en twintigste eeuw. Zulks is echter tijdrovend en, op heuristisch vlak, omstandig. Over het bezoek van Leopold I zijn we wel goed ingelicht, aangezien hij toen, in het gezelschap van zijn jongste zoon, de Graaf van Vlaanderen,[17] het standbeeld van Jan en Hubert Van Eyck inhuldigde. Martin Boonen schreef daar een artikel over in *De Maaseikenaar* (1989) en de meeste werken aangaande onze stadsgeschiedenis maken er melding van.

Alleen al het feit dat Maaseik sinds 1830 slechts twee keer door een regerend staatshoofd werd bezocht, maakt een dergelijke aangelegenheid bijzonder. Alleen koning Leopold I (1864) en koning Albert II (2011, in gezelschap van koningin Paola) brachten als staatshoofd een bezoek aan onze stad. We merken voorts op dat koning Filip en koningin Mathilde in 2000 een bezoek brachten aan Maaseik (infra). Toen was Filip nog geen koning. Hoe men het ook bekijkt, een koningsbezoek laat slechts weinigen onberoerd.

In de eenentwintigste eeuw heeft Maaseik echter meermaals één of verscheidene leden van het koningshuis ontvangen.[18] In 2000 bezochten Filip en Mathilde Maaseik naar aanleiding van de "blijde intreden" ter gelegenheid van hun huwelijk (1999) en in 2012 heeft prinses Mathilde (zonder haar echtgenoot) een bezoek gebracht ter gelegenheid van de veelbesproken tentoonstelling rond "de Gouden Eeuw van China."[19] Volgens de officiële agenda van het Paleis woonde prinses Astrid op 7 november 2006 een "academische zitting" bij "naar aanleiding van de opening van het

nieuw dagverblijf 'De Schommel' te Maaseik".[20]

Bijzonder gedenkwaardig is echter het bezoek van koning Albert II en koningin Paola, dat plaatsvond op 7 april 2011.[21] Na een ontvangst op de Markt bezocht de vorst de onderwijscampus Harlindis en Relindis en bracht de vorstin een bezoek aan de kerkschatten en de archeologische vondsten.

Ongetwijfeld zal dat koningsbezoek in de toekomst nog het onderwerp vormen van een afzonderlijke studie, wanneer de kranten uit onze tijd zullen verworden tot vergeelde tijdsdocumenten en de televisiebeelden souvenirs zullen zijn van een "Maaseik zoals het vroeger was". Thans volstaan wij echter met deze inleidende en dus van nature bescheiden en onvolledige bijdrage over een bezoek dat sommigen misschien zouden beschouwen als een "fait divers", maar dat niettemin een klein deel is van het Maaseiker verleden.

1 *Limburgsch Dagblad*, 22/04/1969, p. 1.
2 Jean Mobers, die pilotenhulp bood tijdens W.O. II, werd op 19 april 1944 in Ludwigsburg (D.) gefusilleerd. In: RUTTEN (M.). *Oorlog 40-45 tussen Maas en Kempen*. Kortessem, Uitgeverij JoChriLy/ Falize, 1993, pp. 84-86. Zie ook: VANLAER (H.). 'Overlevende van de concentratiekampen.' In: BORKELMANS (E.), VOORPIJLS (E.), VLIEXS (A.), VAN LAER (H.) en BECKERS (H. H. M.). *Ons Verhaal…* Maaseik, Documentatiecentrum Maaseik, s.d. [2009], p. 52.
3 PUTMAN (L.). *In dienst van koning Boudewijn*. Merendree, Sintjoris, 1997, p. 62.
4 Schöller vervulde deze functie gedurende een twaalftal jaar en werd opgevolgd door Herman Liebaers (In: LIEBAERS (H.). *Koning Boudewijn in spiegelbeeld. Getuigenis van een grootmaarschalk.* Leuven, Van Halewyck, 1998, p. 42). De inmiddels afgeschafte functie van grootmaarschalk hield kort gezegd het organiseren van alle openbare activiteiten van de koning in. Concreet betekende dit dat de grootmaarschalk instond voor de praktische organisatie van staatsbezoeken (in nauwe samenwerking met het Ministerie van Buitenlandse Zaken), "blijde intreden", banketten, officiële ceremonies, de ontvangst van ambassadeurs, de aanwezigheid van de vorst bij publieke manifestaties en dus ook bezoeken en verplaatsingen. Hij organiseerde alle ceremonies ten paleize en coördineerde de activiteiten van de leden van de koninklijke familie (ook de koningin). In: KONINCKX (C.). *Tout savoir sur le Roi en Belgique.* Brussel, Kluwer, 2000, pp. 78-83.
5 *Limburgsch Dagblad*, 22/04/1969, p. 1
6 LIEBAERS, *op.cit.*, p. 152.
7 KONINCKX, *op.cit.*, p. 99.
8 MOLITOR (A.). *La fonction royale en Belgique.* Brussel, CRISP, 1979, pp 97-98. [eigen vertaling uit het Frans]
9 KONINCKX, *op.cit.*, p. 113.
10 *Limburgsch Dagblad*, 19/04/1969, p. 1.
11 Voor een bondige studie aangaande de betekenis en organisatie van dergelijke aangelegenheden, zie: SCHEPENS (L.). 'De Koninklijke bezoeken aan de provincies.' In: VAN YPERSELE DE STRIHOU (A.) (et al.). "*Wij, Koning der Belgen…" 150 jaar grondwettelijke monarchie.* Brussel, Gemeentekrediet, 1981, pp. 75-100.
12 PUTMAN, **op.cit.**, p. 62.
13 CORNIPS (G.), HENDRICKX (M.), SANGERS (W.) en SIMONIS (A.). *Historische schoonheid van Maaseik.* Maaseik, Uitgeverij Van Der Donk, 1960, p. 21.
14 *Ibid.*, p. 21.
15 JANSSEN (R.). "Alternatieve" Miscellanea Pater Sangers. Rondwandelingen in het zwerversleven van Pater Willem Sangers o.s.c. Maaseik/Beek, De Nieuwe Mijnstreek, 1980, [zonder paginanummering].
16 Geciteerd in: *Ibid.*
17 Prins Filips, Graaf van Vlaanderen, was de vader van koning Albert I.
18 Dankzij de officiële agenda van het Paleis, die online raadpleegbaar is vanaf 2004, kunnen we nagaan hoe vaak Maaseik voorkomt op het programma van de Koninklijke Familie.
19 Zie o.a. *Het Belang van Limburg*, 22/03/2000; *Gazet van Antwerpen*, 1/03/2000; *Het Belang van Limburg*, 11/05/2012 en *Het Nieuwsblad*, 12/05/2012.
20 De Belgische Monarchie. *Agenda/Archief.* Laatst geraadpleegd 1/07/2013, http://www.monarchie.be/nl/actueel/agenda/archief/academische-zitting-33
21 Zie hierover o.a. *Belang van Limburg*, 7/04/2011 en *Het Journaal*, VRT (Eén), 7/04/2011 (19u).

Ed Franck, een 'Mezeikenaer'?

Johan Tollenaere

Woensdagavond 15 mei jongstleden stond auteur Ed Franck (1941) op de "affiche" van onze bibliotheek. Hij zou ons toelichting komen geven over zijn "Alice in Wonderland". In 2011 verscheen immers bij het Davidsfonds een gloednieuwe, eigentijdse vertaling door hem van de bekende klassieker van Lewis Carroll. Persoonlijk had ik naast dat verhaal ook nog een andere nieuwsgierigheid. Heel wat jaren geleden zag ik Eddy Vrancken (zijn echte naam) immers voor de eerste keer. Hij schreed door de wandelgangen van het college te Hasselt. Ik herinner me de tengere, oudere man (al ben ik nu misschien even jong), die wat voorovergebogen door de gang schreed, schijnbaar heel de wereld op zijn schouders droeg, met daarbij nog een lange groene loden mantel, een versleten boekentas en steevast de pijp in de mond.

Maar… al onmiddellijk werden ik en alle toehoorders verrast. Ed Franck verbaasde immers iedereen met zijn "captatio benevolentiae"[1]: "*Ik heb een heel deel van mijn jeugd in Maaseik doorgebracht en die jaren hebben mijn leven vormgegeven.*" Uit zijn mouw goochelde hij de ene na de andere anekdote. Het publiek hing bijna letterlijk aan zijn lippen toen hij vertelde over de vijf jaren (eind jaren 1940, begin 1950) te Maaseik, die zijn leven tekenden. Hij had het over zijn arme afkomst, zijn stiefpa, "*ne zatlap die meer niet dan wel werkte en leefde van het kindergeld*", zijn moeder die café "Albert" had aan de Bosmolenlaan, de kruisheer met de houten hand, die zijn leven drastisch zou wijzigen door zijn ouders te dwingen hem te laten studeren, …

Regelmatig greep hij naar zijn eigen jeugdroman "Zomer zeventien" [2] om te citeren. In deze roman werden blijkbaar heel wat autobiografische elementen verwerkt. Mijn nieuwsgierigheid was gewekt. Ik zou "Zomer zeventien" lezen en ik zou met de auteur gaan praten over zijn jaren in Maaseik.

Armoede

"Aan de stasie vóngs-te ammuzaasie", aan dat "vasteloavesleedsje" moest ik vaak denken toen ik hem hoorde praten en toen ik later stilstond in een aantal files op de Brusselse Ring om hem op te zoeken bij hem thuis in Zellik. Amusement was er zeker, maar blijkbaar ook heel veel drama en armoede. Armoede kwam immers herhaaldelijk terug in zijn betoog in de bibliotheek maar ook in ons gesprek. In verscheidene van zijn verhalen voel je ook dat hij dit van nabij meemaakte. Ed Franck, tijdens de bibliotheeksessie over zijn schrijverschap (terwijl hij zijn rechterhand omvormt tot de

schrijfpositie, wijst hij met zijn linkerwijsvinger naar die "schrijfvingers"): "*Dat is uw eigen bloed dat daar uitkomt hé*".

De auteur vertelde dat er helaas geen bibliotheek bestond. Hij werd thuis ook niet met boeken geconfronteerd. Maar… er was een leraar lager onderwijs (hij denkt in het derde), die op het eind van de dag een kwartiertje voorlas. Door die leraar werd hij voor het eerst geraakt en werd zijn interesse voor boeken geprikkeld. Het is één van de weinige mensen van wie hij uit die tijd nog zo een foto voor de geest zou kunnen halen (In ons gesprek herinnert hij zich nog een andere leraar lager onderwijs (hij denkt van het zesde), die met zijn mooie zwarte lakschoenen mee voetbalde op de speelplaats). Hij vertelt dat hij boeken ging lenen bij een "juffrouw", die voor een paar centiem boeken leende, een soort privébibliotheek. Hij zegt dat hij ook speciaal naar de jeugdbeweging ging, de Eucharistische Kruistochters (Ed Franck: "*Wat een naam, onvoorstelbaar, en ik moest een wit hemd dragen met een rood teken, misschien een kruisje, ik weet het niet meer*"), waar hij dan ook de boeken van de proost mocht lezen. Ed Franck: "*Als de boeken uit waren, was het ook uit met de jeugdbeweging… want ik was zo geen jeugdbewegingsmens.*" "Dik Trom", "Pietje Bel", maar vooral "Arendsoog" waren toen dé boeken. Tijdens mijn bezoek bij hem thuis toonde hij me verscheidene van die zeer oude boeken, die hij ondertussen blijkbaar op de kop kon tikken. Je voelt dat hij daar zijn roeping vond om ook voor de jeugd te gaan schrijven, net zoals de geestelijke vaders van die oude boeken, niet zelden ook leerkrachten die zagen dat er niets was voor de jeugd. Zo las ik ondertussen dat Johannes Nowee, auteur van diverse avonturen van "Arendsoog en Witte veder", een "Karl May" voor de jeugd heeft willen maken.

Armoede was er uiteraard niet alleen voor zijn geest, maar ook en vooral "aan den lijve". De auteur vertelt dat hij soms kolen ging rapen, die van de treinwagons waren afgevallen (zouden het er van "Kolen Peeters" geweest zijn?). Water werd nog uit de "Molenbeek" gehaald voor gebruik in het huishouden, voor drinkwater en om de bierglazen te spoelen werd er naar de gemeenschappelijke waterpomp gewandeld. De auteur zegt dat er een pomp stond om de hoek en dat hij met een grote kruik in email, die hij eigenlijk niet goed kon dragen, water moest gaan halen. Pas in zijn jaren te Maaseik kwam er volgens hem waterleiding (maar zeker is hij niet). Hij vertelt immers het verhaal dat hij met met één van zijn beste vrienden in de gracht, die gemaakt was voor die waterleiding, ging zitten, iets gooide naar jongedames met een rok zodat die kwamen kijken, waarna zij een glimp poogden op te vangen van een damesslipje. Ed Franck: "*Seksuele opvoeding bestond niet… in die tijd moest*

je alles zelf uitvinden."
Hij vertelt ook nog dat je aan de kleren kon zien wie arm was. Als hij van school kwam, dan moest hij een soort zwart schortje aantrekken, dat je vele weken kon dragen. De lange broek, die kreeg je pas als je twaalf was en die werd dan telkens vermaakt. Ed Franck: "*Grijze knielappen op een bruine broek, tja… het was duidelijk wie arm was.*"

Café(s) in de buurt van het station
We weten dat er vele cafés en andere "zaken" waren in de omgeving van het station. Sommigen spreken zelfs van 15. De aanwezigheid in die tijd van een kazerne op de Koningin Astridlaan met veel militairen zou hier niet vreemd aan geweest zijn. Als ik met oudere mensen sprak, dan herinneren zich velen alleen café "Astrid" en ook nog café "Leopold" op de Bosmolenlaan. Maar zijn moeder is duidelijk, het was café "Albert"! Tijdens het gesprek zegt hij dat er tegenover het huis een wasserij lag. Vlak erlangs moet een winkel met grafstenen geweest zijn. En op de hoek lag nog een café, hij vermoedt de "Rumba", want een jeugdvriend werd door hen immers "Piet van de Rumba" genoemd. Een buurtbewoonster zei me dat er ooit een heel klein cafeetje was, dat zij kende als de "Splendid", misschien was dat de latere naam. Iemand in Maaseik zal het nog wel weten…

De "witte" van Maaseik?
Ed Franck toonde me een paar zwart-witfoto's, dat is alles wat hij heeft van zijn jeugd. Hij vertelde me dat hij een echte "rosse" was met veel sproeten. De "witte" van Maaseik zal hij niet geweest zijn, maar een paar kwajongensstreken kan hij wel vertellen.

"*Heb ik toen in de bibliotheek verteld over het vissen?" Ik schud van nee. "De beek zelf was niet diep en kon makkelijk met de blote voeten overgestoken worden, maar vlak na de dam van de molen stond een altijd diepe kuil (we kwamen daar niet in, want we wisten niet hoe diep) en daar zaten de vissen graag. De truc die werd uitgevonden, was een blok "karbuur" [3] in die plas te gooien waarna een grote witte wolk verscheen en alle vissen kwamen bovendrijven. Die vissen werden dan fier naar huis gedragen en waren een aanvulling op de arme kost. Wie weet hoeveel gif we toen binnengespeeld hebben?… Vaak hebben we dat ook niet gedaan.*"

Een grote wilg die aan de beek stond, kwam ook terug in zijn anekdotes. Men had daar een koord aan gebonden en men probeerde over de beek te zwaaien. Ik vraag me nu af of die wilg een broer geweest zou kunnen zijn van de grote wilg die tot voor kort aan de Bosmolen stond of misschien wel die wilg zelf (en die zonder dat iemand in Maaseik hiervan iets wist gekapt werd door een voortvarende hogere overheid, zonder bewijs dat die versleten was)?

Hij vertelde ook over die keer dat hij met een kameraad alle ruiten van een verlaten berging aan het station had kapotgeschoten met de katapult. "*Mijn moeder vertelt nog altijd dat ze haar kwamen zeggen dat het er 82, jawel tweeëntachtig, waren. Maar ik werd niet gestraft…" (stilte), "Die kameraad was de zoon van de plaatselijke commissaris.*"
"*In de buurt van ons huis stond ook een "abri", een soort bunker, waar we vaak speelden. In de stad kwam ik eigenlijk nooit. Mijn broer Willy is daar ooit nog afgesprongen met een gebroken been als gevolg.*"

Zomer zeventien
Het boek was niet meteen te vinden. Maar in de bibliotheek van Maasmechelen kon ik het nog lenen. In één keer heb ik het verslonden op zoek naar mogelijke linken met Maaseik. Het boek zelf las ook als een trein. Het personage van de zoekende adolescent Peter is schitterend uitgewerkt en al gauw leef je mee: de jongeman die wil losbreken uit zijn carcan (gezin, school,

stad, …), zijn vrijheid zoekt en die ontdekt dat hij meer kan en vooral meer wil met het leven. Maar hier volgt geen boekbespreking, wel gingen we even op zoek naar de aanknopingspunten met ons mooi stadje heel wat jaren geleden. Er zijn enkele zogenaamde sprongen in de tijd verwerkt in het boek en die zijn cursief gedrukt. Hierbij gaat het personage terugdenken aan vroegere jeugdjaren. Het is duidelijk dat hierin heel veel autobiografie te vinden is. Je voelt, als je leest, dat dit van heel diep komt. We hernemen er een paar met toestemming van de auteur.

Een leraar gestorven - kennismaken met muziek [4]

"*Hij is twaalf en hij moet met de hele school naar een plechtige mis in een vreemde kerk, er is een leraar gestorven. Voor de eerste keer in zijn leven ziet hij een orgel en de klanken die er tegelijk somber en feestelijk uitkomen, overrompelen hem. Het schoolkoor stijgt er bovenuit en een solostem maakt zich triomfantelijk los, hij kijkt om, verdomd, het is rooie Bert, de grootste lulhannes van de hele school maar hij zingt ontembaar. Peter duikt onder, laat zich meedrijven, en als het voorbij is, rent hij naar huis, lichtvoetig omdat er een nieuw stuk is toegevoegd aan de oude wereld, en zoekt op de radio tot hij orgelmuziek vindt, draait de knop ver open en kijkt zegevierend rond. De ouwe springt op en draait de knop om, zijn moeder schudt haar hoofd, Albert tikt tegen zijn voorhoofd, Wim doet of hij niets gehoord heeft en Noortje ligt op een doek in de hoek te pruttelen. Niemand, niemand hoort wat hij hoort en er is geen waarom, hij staat daar, met opengesperde mond, en vindt geen woorden. Voor de eerste keer heeft hij het scherpe gevoel dat dit gezin maar een verzameling van aparte cocons is, ieder in zijn eigen cocon. 's Avonds laat staat hij op en legt zijn oor tegen de radio, hij ontdekt vioolmuziek en weet dat hij voortaan alleen staat met verlangens die hij geen naam kan geven.*"

Ik vraag aan de auteur over welke kerk het ging, was het de Kruisherenkerk? Ed Franck: "*Die vreemde kerk, dat was inderdaad de Kruisherenkerk op de Bosstraat. Ik herinner me een mooie kerk met achteraan op een balkon een mooi orgel. En ook op dat balkon stonden de zangers en… misschien was er ook wel een leerling die cello of viool speelde. Mijn liefde voor klassieke muziek is daar wakker gemaakt.*"

De leraar-met-de-namaakhand.[5]

"*Samen met de onderwijzer van de hoogste klas van de lagere school komt hij binnen, op het einde van de grote vakantie. Peter valt bijna van zijn stoel van verbazing, ze komen over hém praten, ze willen weten naar welke school hij zal gaan. Naar de technische school natuurlijk, zegt de ouwe en hij kijkt schichtig naar de leraar die lesgeeft aan het College. De onderwijzer klakt met zijn tong, de leraar wrijft met zijn rechterhand over een neusvleugel, ze zit in een zwarte handschoen en de vingers bewegen niet, het is een namaakhand, Peter kan er zijn ogen niet van afhouden. De onderwijzer knipoogt naar hem maar de leraar kijkt koel naar zijn ouders, in één oogopslag heeft hij hen en de kamer gemeten, er met hun beiden beginnen ze op zijn moeder en de ouwe in te praten. Peter kijkt verstard naar de gehandschoende namaakhand die als een dreigend reuzeninsect op de tafel ligt, tot de sprong gereed, hij hoort zeggen dat hij beslist bekwaam is om degelijke studies te doen, Klassieke Talen nog wel, het is zonde om talenten te verspillen, de hand beweegt even omdat de elleboog beweegt en er zwelt iets in Peters borst. Hij kijkt naar de ouwe die machteloos is, die krimpt en valer wordt en knikt want wat kan hij tegen zo'n dreigende hand, een zwarte klauw in een witte manchet, hij knikt, haha, zie hem knikken, en voor de eerste keer beseft Peter dat hij iets te verdedigen heeft, nu en later, iets waardevols dat hij zich niet mag laten afpakken, nooit en door niemand, het heeft nog geen naam of vorm maar het is van*

hem, het is hijzelf zoals hij is. 's Avonds in bed huilt hij van geluk, niet vanwege de nieuwe school, maar omdat de wrekende Zwarte Hand van God uit de hemel is neergedaald om de ouwe erop te wijzen dat hij, Peter, bestaat en mag bestaan."

Op de blog van de bibliotheek las ik het volgende: "*Pater Jan Bierens heeft ons via Isabelle Kraewinkels het antwoord bezorgd. De kruisheer waarover sprake moet Piet de Kort zijn geweest (°Haarlem 12-05-1914, +Diest 17-10-1988). Hij was van 1949 tot 1962 in het klooster te Maaseik en had een kunstvoorarm.*"

Ed Franck: "*Er was daar nog een kruisheer die me is bijgebleven. Die hield zich ook bezig met de mensen van de woonwagens in Siemkensheuvel… Ik denk dat dit Pater Sangers was.*" Ik zeg hem dat dit klopt en leg uit dat hij later nog een belangrijke figuur zou worden voor Maaseik. En ook dat er ondertussen een kring, een brug, … is met zijn naam en dat een geschilderd portret van hem zelfs in het historisch stadhuis hangt.

Hij vertelt ook over een processie naar Aldeneik. Maar of dit over de belangrijke "Ommegang" gaat, waarbij de schrijnen van Harlindis en Relindis van de Catharinakerk terug naar Aldeneik gaan, dat vermoed ik niet. Want als dat inderdaad iedere vijfentwintig jaar wordt gehouden, dan zou die in 1947 moeten plaatsgevonden hebben en toen woonde hij er nog niet.

Filmzaal en de Molenbeek die onder de kelder stroomt [6]

"*Hij bedelt de hele ochtend, in dat kleine huurhuis, elf is hij, of misschien twaalf, en er speelt een film met Jerry Lewis en hij zou zo graag nog eens lachen. Zijn moeder zucht en zoekt en scharrelt tenslotte de nodige munten bij elkaar en zegt: "Zo lastpost, amuseer je", en hij verdwijnt. Hij rent naar de filmzaal, een fiets heeft hij niet en hijgend stelt hij aan de kassa vast dat de entreeprijs inmiddels verhoogd is. Hij rent terug naar huis, half huilend, stormt naar binnen en vraagt extra-geld maar zijn moeder schudt haar hoofd en hij ziet de ouwe op de sofa liggen, die is ondertussen thuisgekomen, beschonken, in zijn aders drank ter waarde van wel tien films. Hij kijkt naar de snurkende gestalte en ineens beseft hij dat het leven onrechtvaardig is, zeker voor kinderen, en dat hij zal moeten knokken om een eigen plek te veroveren waar niemand hem platwalst en hij vertikt het om te huilen. Hij geeft het geld weer aan zijn moeder en ze stuurt hem naar de kelder om aardappelen te halen. Hij loopt de trap af en vloekt hardop en hartgrondig. Hij vult de emmer maar laat hem even staan, licht het betonnen deksel uit de vloer, luistert naar het gemurmel van de Molenbeek die onder het huis door stroomt, kijkt naar de duistere glinstering van het water en verwacht dat er een waterrat naar zijn keel zal springen, hij daagt ze uit met gestrekte hals, maar ze komt niet en badend in het zweet gaat hij de trap weer op.*"

Ed Franck: "*Straf, maar één van mijn grootste frustraties van mijn jeugd. Doodongelukkig ben ik toen geweest. Men had juist de prijs opgeslagen en, echt waar, mijn moeder vond in gans het huis geen extra frank (of die centiem) die nodig was.*"

In welke mate andere gebeurtenissen zich konden afspelen in onze stad, daarop kunnen alleen oudere lezers en de auteur zelf antwoorden. Ed Franck stelt dat er nog verschillende zaken uit zijn jeugd komen. Ik heb niet te ver doorgevraagd. Een beetje privacy én ook het mysterie van de auteur mogen er zijn. Een aantal leerkrachten wordt mooi getypeerd met bijnaam erbovenop. Misschien zijn er wel gelijkenissen. Maar een groot deel van het middelbaar (halverwege het tweede) bracht hij door in Maasmechelen, nadat zijn ouders verhuisden naar Smeermaas (Lanaken). Daar zijn ook nog veel dingen te situeren, o.a. het (ondertussen

afgebroken) spoorweghuis, waar de auteur zelf gewoond heeft. Zijn moeder, die ondertussen 95 jaar werd, leeft nog en woont nog in Lanaken. Dat moet een kranige dame geweest zijn. Bijna alleen moest ze voor 13 kinderen geld verdienen en die ook nog onderhouden en opvoeden…

Tot slot vroeg ik aan de auteur of hij beseft dat er nog een link is met onze prachtige stad. De auteur heeft er niet zelf aan gedacht, maar misschien zat het wel in zijn onderbewuste. Het hoofdpersonage beslist immers om met de fiets naar Santiago de Compostela te gaan en in het laatste stuk wordt dit ook beschreven. Ik zeg hem dat ook onze stad op de route ligt en dat er enkele tijdelijke verblijven voorzien zijn voor pelgrims bij "Ter Engelen" (ook al las ik recent dat die niet meer voldoen aan de brandweer en daarvoor is men op zoek naar financiering).

Biografie van Ed Franck
Ed Franck, echte naam Eddy Vrancken, leefde van 1949 tot 1954, dus van zijn achtste tot zijn dertiende jaar, in Maaseik. Hij denkt dat dit op de Bosmolenlaan 5 was. In "Zomer zeventien", waarvoor hij in 1992 trouwens de prestigieuze Staatsprijs ontving, zijn een aantal autobiografische elementen te vinden van die periode.

Wikipedia schrijft nog het volgende:

Ed Franck (geboren 27 juli 1941, Beringen) is een Vlaams jeugdauteur. Hij brengt sinds halverwege de jaren tachtig boeken uit en zijn werk viel in Vlaanderen verschillende malen in de prijzen. Ed Franck bracht zijn jeugd door met zwerven langs de boorden van de Maas en op de verwilderde ophogingen langs het Albertkanaal. Hij groeide op in een groot gezin met dertien kinderen. Reeds als kind was hij een boekenwurm, en vanuit zijn interesse werd hij leraar Engels en Nederlands. Sinds 1996 heeft hij het onderwijs verlaten om voltijds schrijver te zijn. Franck is een veelzijdig schrijver. Hij pakt bewust verschillende genres aan om clichés te vermijden en grenzen te verkennen: poëzie, liederen, historische romans, dagboeken, detectives, hervertellingen van klassieken, vertalingen, heldensagen... Vanuit zijn fascinatie voor taal heeft elk boek een eigen stem. Dit combineert hij met psychologische diepgang. In 1985 verscheen zijn eerste jeugdboek. Er volgden er nog meer dan zeventig. Het maakt van hem één van de meest besproken en geïnterviewde jeugdauteurs van Vlaanderen. Met zijn boeken won hij heel wat literaire prijzen. Toen hij in 2003 eindelijk een Boekenleeuw won voor Abélard en Héloïse zei hij in zijn dankwoord: "Eindelijk een vader voor mijn vier Boekenwelpen." Hij won ook al tweemaal de Prijs van de Vlaamse Gemeenschap voor Jeugdliteratuur.

1 Begrip uit de Romeinse tijd, uit de retorica, voor het onderdeel aan het begin van een redevoering voor het winnen van de sympathie van het toegesproken publiek.
2 Zomer zeventien, Ed Franck, Uitgeverij Clavis, Hasselt.
3 Ook als "carbuur" geschreven, ook gekend als "carbid", is eigenlijk calciumcarbide. In de eerste helft van vorige eeuw werd het onder andere gebruikt om licht te hebben, o.a. op de wagens, karren, fietsen. Men had een systeem waarbij langzaam water drupte op dit product en zo gas ontstond. Vandaar dat het ook gebruikt werd om mollen te verdrijven (ik denk zelfs te vergiftigen), een blokje werd in de gang gedaan en dan wat water en de gassen konden zich beginnen verspreiden. Het werd ook door jongeren gebruikt om blikken bussen de lucht in te schieten.
4 Zomer zeventien, Ed Franck, Uitgeverij Clavis, Hasselt, pagina 11.
5 Zomer zeventien, Ed Franck, Uitgeverij Clavis, Hasselt, pagina 33.
6 Zomer zeventien, Ed Franck, Uitgeverij Clavis, Hasselt, pagina 108.

Herinnering aan Guillaume Van Venckenray, apotheker op de markt van Maaseik

Theo Peustjens

Als oud-Maaseikenaar kwam er bij de restauratiewerken van apotheek Van Venckenray op de Markt een herinnering opborrelen van in mijn jeugdjaren. Mijn vader Albert Peustjens was namelijk "coiffeur", vooreerst in "Ons Huis", gevestigd in de Marktstraat, waar hij samen met zijn vader, de bekende boekbinder, zijn beroep uitoefende. "Ons Huis" was in die tijd een café waar verscheidene christelijke organisaties gevestigd waren. Naderhand is hij met zijn gezin verhuisd naar de Grote Kerkstraat, waar hij tot een eind in de jaren 1980 zijn beroep uitoefende. Het is in die periode dat ik als jonge snaak regelmatig naar apotheek Van Venckenray moest gaan om olie te gaan kopen. Ik kreeg dan een klein flesje mee van mijn pa, dat ik door Guillaume liet vullen en na het betalen van vijf frank en het nemen van een snoepje uit een bokaal, staande op de toog, trok ik blijgemoed terug naar huis. U zult zich nu afvragen wat mijn vader met die olie deed. Heel simpel: om zijn scheermessen altijd goed scherp te houden, moesten die geslepen worden en daar had hij dan een strijkriem voor (zie foto). Op die strijkriem werden enkele druppels van die olie uitgesprenkeld en door een op– en neergaande beweging van het mes over die lederen strijkriem werd dat laatste weer vlijmscherp. Dit is een anekdote die terug bovenkwam bij het lezen over de restauratiewerken van apotheek Van Venckenray.

Maaseiker spreekwoorden, zegswijzen en gezegden

Tony Van Wijck
Cartoon: Segge

1) Van wirke geit het bèste paerd këpot. (= Werken is niet zo gezond.)
2) Hae is tieëge de lamp gevloeëge (= Hij werd betrapt.)
3) Het is vreiselek stil woe het noeëjt wejt. (= Er is overal wel wat onenigheid.)
4) Hae is zi-jn plówme aan 't verleeze. (= Hij wordt kaal.)
5) Ze slaope ónger ein dieëke. (= Ze spannen samen.)
6) Es hawwe vërbi-j is, is höbbe te laat. (= Niet klagen over gedane zaken.)
7) Dae het korste bi-j de staof zit, wörmt zich het bèste. (= Hoe korter bij de bron, hoe meer kansen.)
8) Es de ein hand de anger wust, zeen ze allebi-j zujver. (= Eendracht maakt macht.)
9) Hae haet neet väöl ónger zi-jn patsj. (= Hij heeft weinig verstand.)
10) Nao de maker kump den opmaker. (= Na de spaarder komt de verkwister.)
11) Onger ós gezag en gezwieëge.

(= Laten we er verder niet over praten.)
12) Hae begint al achteróm te ki-jke. (= Hij begint oog te krijgen voor het andere geslacht.)
13) Dao geit miech de lamp van ówt. (= Dat verwondert mij ten zeerste.)
14) Det is geine zujvere. (= Hij is een heimelijke slechterik.)
15) Mèt emes vodde kri-jge (= Met iemand moeilijkheden krijgen)
16) Zwaogers zeen dèks plaogers. (= Zwagers zijn dikwijls geen vrienden.)
17) Met zoe eine móste nao de oeërlog goeën. (= Hij is lomp.)
18) Luie zweit is gaw gereid. (= Liever lui dan moe.)
19) Het is allemaol gein haorsni-jje. (= Je mag het niet onderschatten.)
20) Det is wujd gezoch. (= Dat is met de haren erbij gesleept.)
21) Dao móste niks achter zeuke. (= Je moet geen argwaan koesteren.)
22) Alleman achterein zètte (= Ruzie stoken)
23) Zwi-jg miech stil! (= Spreek me daar niet over!)
24) Iech wil nog zwi-jgen uuëver… (= Ik wil het niet hebben over….)
25) Ze zouwe diech nog wi-jsmake det vlinders hui ieëte (= Ze kunnen jou alles wijsmaken.)
26) Det is zeut aangekómme. (= Dat hebben we aangenaam ervaren.)
27) Det geit allemaol sakso maalo. (= Dat steekt hij allemaal in zijn zakken.)

Erratum:

Wij werden er attent op gemaakt dat in ons vorige nummer onder deze rubriek een fout geslopen is. Onder het nummer 22 stond de zegswijze “Det sjilt ‘ne slok op ‘ne borrel!”. De juiste betekenis van deze zegswijze is namelijk.: “Dat is heel wat meer!”

De Maaseikenaar 2014

Een tof geschenk voor onder de kerstboom of om iemand mee te verrassen met Nieuwjaar, zeker voor Maaseikenaren die in den vreemde wonen, is een abonnement 2014 op ‘De Maaseikenaar’ voor de prijs van slechts € 12 (België), € 16 (Europa) of € 20 (rest van de wereld).

Een steunabonnement van min. € 25 is natuurlijk steeds van harte welkom! Voor deze morele en financiële steun, beste lezer, dankt de redactie je alvast van harte.

Info op derde pagina van de omslag.

Het Maaseiker burgerschap (vervolg)

Martin Boonen

Om burger van Maaseik te worden moest men aansluiten bij één van de zes ambachten, doorgaans ambten genoemd. Zoals in ons vorig artikel werd vermeld, diende men daarvoor *de lederen emmer* te betalen. Voor een goed begrip volgen hier enkele gegevens over de Maaseiker ambten:

- Het Sint-Elooiambt of akkerambt. Hiertoe behoorden alle landbouwers en verwante beroepen, zoals hoefsmeden en zelfs zilversmeden. Sint-Elooi was het ambt met het grootste aantal leden en het kende ook het grootste aantal nieuwe burgers die de 'leren emmer' betaalden. Doorgaans waren het mensen die in de stad of in één van de gehuchten een hoeve pachtten.

- Het *Cunibertusambt* of brouwersambt. De leden waren de herbergiers of uitbaters van een afspanning, want zij brouwden zelf hun eigen bier, enkele handelaars in gerst en hop of in dranken. Elk jaar waren er enkele inwijkelingen.

- Het *Nicolaasambt* of cremersambt. Het verzamelde de handelaars, de winkeliers of… ook wel personen die zich als handelaar uitgaven om zich binnen de veilige stadswallen te mogen vestigen en het burgerschap te verwerven. Ook de enkele Maaseiker Maasschippers waren leden van het ambt.

- Het *Crispinusambt* of het schoenmakersambt. Hiertoe behoorden naast de schoenmakers uiteraard ook andere leerbewerkers zoals de zadelmakers en de leerlooiers.

- *Het Matheusambt* of beenhouwersambt. Leden waren de slagers en hun knechten, de rokers van de hammen en andere burgers die bij de vleeshandel betrokken waren. Blijkbaar waren er talrijke leden, want heel wat nieuwe burgers werden er lid van, althans volgens de betalingen van de lederen emmers.

- Het *Antoniusambt* of het weversambt. Tot in de late middeleeuwen was de productie van lakenstof in Maaseik heel belangrijk. De naam van het vroegere stadhuis midden op de Markt, *Gewanthuys*, herinnert er nog aan, want het Middelnederlandse woord *gewant* betekent lakenstof. Talrijk waren de boeren die toen schapen hielden, talrijk ook de wolscheerders, de spinners en wevers, de volders, de wolververs en al de burgers die de wol tot laken verwerkten. In de 17e eeuw was het hoogtij van het Maaseiker laken echter voorbij. Het aantal nieuwe burgers dat lid werd van het weversambt, was in de 17e eeuw dan ook uiterst klein.

De bewaard gebleven Maaseiker stadsrekeningen verschaffen ons interessante gegevens, gezien de inkomsten van de "*leren emmers*" vermeld worden. Zo vernemen wij iets over het aantal nieuwe burgers, maar vooral over de sociologische situatie van onze stad. Jammer genoeg zijn de vermeldingen uiterst onregelmatig en onvolledig, want voor bepaalde jaren ontbreken ze zelfs. Wij laten hier enkele gegevens volgen.

Het ambt Sint-Elooi scoort in deze periode verreweg het hoogste en dit vooral wegens de talrijke nieuwe pachters die hier hun geluk kwamen zoeken, maar na enkele jaren weer vertrokken om elders een beter leven te vinden. Voor de wevers was de goede tijd voorbij en voor vreemde schoenmakers was er voor toenmalige allochtonen in Maaseik ook maar weinig aantrekkingskracht.
In sommige stadsrekeningen werd het aantal leren emmers niet vermeld, maar een enkele maal wel de namen van de nieuwe personen die het burgerschap hadden verworven. Voor de Maaseikenaren die op zoek zijn naar hun voorouders publiceren we in de volgende "Maaseikenaar" enkele namen.

	Akker	Brouwers	Cremers	Schoenmakers	Slagers	Wevers
1628	6	2	-	1	3	1
1629	9	4	-	2	4	1
1643	17	2	2	-	6	2
1652	9	5	5	3	4	-
1656	11	2	2	2	5	2
1657	10	3	4	2	3	2
1658	4	3	2	1	4	3
1660	5	2	3	3	2	1
1675	7	5	3	2	"	-
1688	6	4	2	-	1	-
1697	10	3	4	2	5	3
Totaal:	**94**	**30**	**27**	**15**	**41**	**15**

Mighty Oaks

198 *Martin Boonen*

Het gebeurt niet dikwijls dat onze stad de Engelstalige pers haalt, maar in het weekblad "*Flanders Today*" gebeurde het. Het artikel, een volle pagina groot, is een eerste in de reeks gewijd aan "*overlooked Flemish towns*", vaak vergeten Vlaamse steden. Het handelt niet over de dagelijkse items, zoals de plaatselijke politieke heibel, geen woord over partijpolitieke twisten of over de verhoging van de lokale belastingen, niets van dit alles.

De tekst, ondertekend door een zekere *Diana Goodwin*, gaat over de mooie Markt met haar historische gevels, het toeristische treintje, het jaarlijkse bakken van de reuzeknapkoek en het apotheekmuseum. Over de recente conservatiewerkzaamheden van deze apotheek waagt zich de schrijfster aan een !icht kritische noot. Wij citeren: "*The visitor is confronted with isolated apothecary furnishings in a plain white room. Looking at a photograph of the premises as they appeared before the restoration, I found myself wishing they had left well enough alone*".

Natuurlijk wordt ook verwezen naar Maaseik als de geboorteplaats van Jan Van Eyck en naar zijn standbeeld op de Markt, naar Aldeneik als bakermat van de stad en naar het beroemde *Evangelarium* uit onze kerkschat.

Naast deze historische gegevens wordt er ook iets verteld over de gezelligheid in Maaseik voor de toerist. In café *De Beurs* wordt "*the Van Eyck Triple served in a glass bearing the likeness of the painter*". Vermeld worden ook *The sweet Name of Jesus* (De Soete Naem Jesus) voor smakelijke barbecueribbetjes, de brasserie *De Kloostertuin "sitting in a peaceful garden"*, café *De Vagant* met *"the ceiling decorated with scores of little holy water fonts… and the back patio filled with tropical and flowering plants"*. En om als toerist te overnachten "try the Agnetenklooster… a luxurious and stylish retreat".

FLANDERS TODAY

AUGUST 7, 2013 FREE NEWSWEEKLY WWW.FLANDERSTODAY.EU

2 | news 5 | business 6 | science & education 11 | living 13 | arts 14 | agenda

#292

Pay to play

A pilot project is set to measure drivers' reactions to paying a toll to enter Brussels

▸5

Masters of Maaseik

The birthplace of the Van Eyck brothers is the first in our series of often over-looked Flemish towns

▸9

Where wrinkles rule

Rimpelrock gets the over-50s involved in Flanders' massive music festival culture

▸11

Dierbare lezer: mochten er onder u zijn met een beperkte kennis van de Engelse taal, vraag assistentie aan uw kinderen of eventueel kleinkinderen. Dankzij film, tv en popmuziek zijn zij behoorlijk Engelstalig. Slechts één taalkundig probleempje heeft enige uitleg nodig en dat is de vreemde titel "*Mighty Oaks*". Vertaald wordt het "*Krachtige Eiken*", een woordspeling naar de namen Maaseik en Aldeneik, "*Vast als Eyck bij der Maese*".

Mighty oaks

Step back in time in the medieval Maaseik, birthplace of the Van Eyck brothers

Diana Goodwin

It's best known as the birthplace of the famous Van Eyck brothers and for the sugary *knapkoek*. In the first of our August series on often-overlooked Flemish towns, we visit Maaseik in Limburg province.

In the middle of Maaseik's main square stands a large statue of two men in elegant medieval clothing. These are the city's most honoured sons, the 15th-century painters Jan and Hubert Van Eyck. They stand side-by-side, Hubert noticeably older than his more famous brother and Jan recognisable from the chaperon hat he wears in his famous self-portrait (housed in London's National Gallery).

But 150 years ago, this spot was occupied by a large oak tree, the symbol of a city whose name combines the Dutch word for oak with the name of the great river that flows past. When it was time to erect the statue, there was a bitter dispute among Maaseik's citizens over whether to keep the tree or remove it so the statue could occupy the square's central position. In a typically Belgian compromise, the tree was cut down and its wood used to make chairs for the city hall.

The people of Maaseik chose the Van Eyck brothers, rather than a tree, as their preferred mascot – and today the city is enjoying a resurgence thanks in part to efforts to preserve and capitalise on that cultural heritage. You can take a guided walking tour called "In the footsteps of the Van Eyck brothers", drink a beer inspired by their greatest work and see traces of the medieval town they would have known.

Perfect symmetry

Any visit to Maaseik starts here on the Markt, where the Van Eyck brothers look out over one of the prettiest squares in Flanders. The Markt really is a square, perfectly symmetrical and ringed by well-preserved and beautifully restored 17th- and 18th-century buildings.

As with Brussels' Grote Markt, which was rebuilt after being destroyed by the French in 1695, this architectural unity came about through disaster. A fire in 1684 destroyed one-third of the city's buildings, which were then quickly rebuilt in the prevailing "Maasland renaissance" style. Unlike the Grote Markt, however, Maaseik still allows cars to be parked around the perimeter, which rather impedes on tourist shots of the otherwise lovely square.

The area's tourist office is on the square in the former city hall; on the same side of the square in a pair of historic buildings is the small Regional Archaeological Museum. It houses artefacts from prehistoric times up until the 19th century and the modern, informative installations provide a good overview of the region's history.

It also incorporates what the city proudly calls Belgium's oldest private pharmacy, an apothecary from the early 1700s that was in use until 1959. Recent conservation efforts have stripped away any architectural elements deemed not original, with unfortunate results: Instead of walking into a 250-year-old pharmacy, the visitor is confronted with isolated 18th-century apothecary furnishings in a plain white room. Looking at a photograph of the premises as they appeared before the restoration, I found myself wishing they had left well enough alone.

In the summer, a tourist train departs from the Markt daily, with commentary in Dutch. The route wends through the historic city centre and also goes to Aldeneik, a neighbouring village that pre-dates Maaseik.

Despite its long and rich history, Maaseik is a living city offering plenty of modern diversions. The Markt is ringed by restaurants and cafes with copious outdoor seating. At De Beurs, you can try the Jan Van Eyck Tripel, a beer developed last year at the request of the city. Served in a glass bearing the likeness of the painter, the brew is flavoured with herbs depicted in the Van Eyck brothers' greatest work, "The Adoration of the Mystic Lamb". The altarpiece is currently undergoing restoration in Ghent's Fine Arts Museum.

Find Maaseik's tourist train in front of the statue of the Van Eyck brothers in the Grote Markt. It runs three times daily until 31 August (top); the new Tripel named after the famous painter, born in Maaseik (right); a giant *knapkoek*, a specialty of the region, is baked in an open-air wooden oven every first Sunday of September for Maaseik's Knapkoek Festival (above)

Just off the Markt, the restaurant De Soeten Naam Jesus (Sweet Name of Jesus) takes its name from the building it occupies, an 18th-century canon house. Diners sit in the former cellar under vaulted brick ceilings, and the speciality here is barbecued ribs, served on a wooden plank. If the weather is good, head to brasserie De Kloostertuin and sit in the peaceful garden, tucked away in the courtyard.

The interior of Café De Vagant, on a side street near Sint-Catharina church, is all dark wood, exposed brick and vintage tile, and the ceiling is decorated with scores of little holy water fonts. Given the somewhat kitschy interior, the back patio comes as a surprise, filled as it is with tropical and flowering plants.

The streets around the Markt are perfect for strolling and shopping. At antique and home decor store Barbotine, proprietor Petra Jeurissen not only sells beautiful handicrafts, home furnishings and gifts but runs a furniture-refinishing studio in the back of the shop. She refinished most of the exquisite vintage pieces for sale here. She also runs workshops on painting techniques.

If you plan to spend the night, try Het Agnetenklooster. Hostess Patricia Indekeu has transformed her family home, part of a former convent, into a luxurious and stylish retreat. Two suites on the ground floor have the feel of a private country house, while the three attic rooms combine contemporary furnishings with wooden floors and exposed beams. The house and its gardens are hidden behind a wall, giving it an air of exclusivity in the middle of the city.

The new Maas Valley River Park encompasses several municipalities along the river and contains many hiking and cycling routes. Maaseik-Aldeneik is one of six starting points for hiking in the park; maps featuring nature and cultural walks are available at the tourist office. For more information on the big grand opening of the park on 25 August, see p14.

▸ www.maaseik.be

SISTER ACT

In the early eighth century, a powerful local nobleman named Adelhard founded an abbey in Aldeneik for his daughters, Harlindis and Relindis. The sisters served as the first two abbesses and helped the Anglo-Saxon missionaries-cum-saints Willibrord and Boniface spread Christianity in the region. The name Aldeneik means "old oak" and was the name given to the original settlement. A new town was founded in the 13th century, closer to the Maas and therefore called Maaseik.

Thanks to Harlindis and Relindis, Maaseik boasts some rare and historically important artefacts from the early middle ages, including an illuminated Gospel book from the eighth century, the oldest such manuscript in the Benelux (*pictured*). It most likely came from Echternach, the abbey that Willibrord founded in present-day Luxembourg. The church treasury of Sint-Catharina Church also contains the oldest surviving Anglo-Saxon textile fragments in the world, preserved for centuries as pieces of a reliquary cloth.

De eenzame dood van Willem Thielens, ergens tussen Buchenwald en Oranïenburg

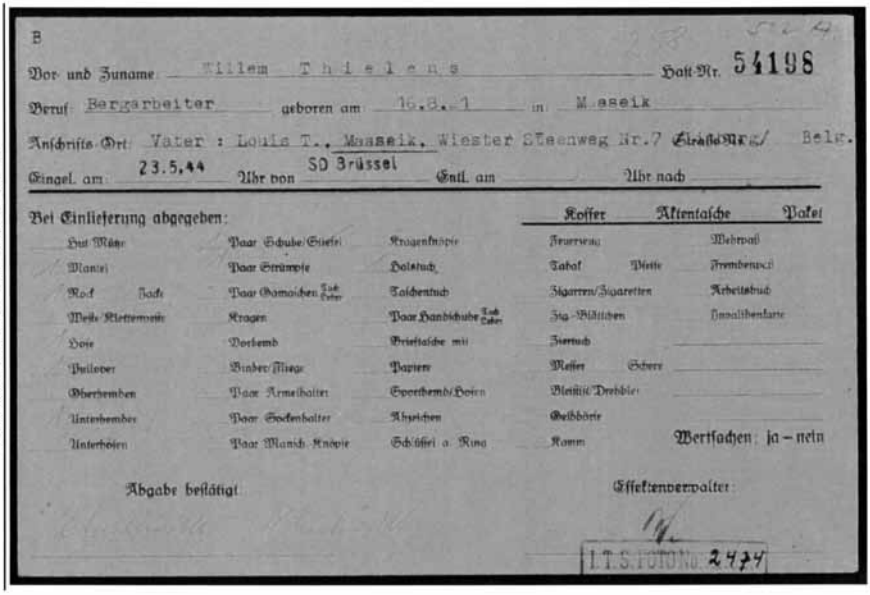
Martin Boonen

Het Documentatiecentrum ontving van de heer André Verheyen een uitvoerig dossier over zijn oom, de Maaseikenaar Willem Thielens, die als verzetsman tegen het nazisme dit verzet met de dood moest bekopen.

Willem Thielens werd geboren in Maaseik op 16 augustus 1921 als zoon van Jan Jozef Louis Thielens, afkomstig uit Opitter, en Helena Ida Gielen, geboren in 1897 in Düsseldorf. Het gezin woonde in de jaren 1940 in het huis Diestersteenweg 7 te Maaseik. Na zijn schooljaren werkte Willem een tijdje in de houtzagerij van de familie Opdekamp en nadien bij de aannemer Jonkergouw, waarna hij koos voor het beroep van mijnwerker in de koolmijn van Eisden.

Zonder dat zijn ouders, althans volgens de officiële rapporten van na de oorlog, hiervan op de hoogte waren, werd de jongeman lid van de verzetsgroep het *Geheim Leger*, sectie Maaseik.

Op 4 januari 1944, volgens een ander verslag op 10 januari 1944, viel de Duitse *Feldgendarmerie* binnen in het ouderlijk huis aan de Diestersteenweg en werd Willem Thielens aangehouden in opdracht van de Duitse *Sicherheitsdienst* van Hasselt. Samen met hem werden in Maaseik bij deze razzia eveneens

B

Vor- und Zuname: Willem Thielens — Haft-Nr. 54198

Beruf: Bergarbeiter — geboren am: 16.8.1 — in: Maseik

Anschrifts-Ort: Vater : Louis T., Maaseik, Wiester Steenweg Nr.7 — Straße/Nr./ Belg.

Eingel. am: 23.5.44 — Uhr von: SD Brüssel — Entl. am: — Uhr nach:

Bei Einlieferung abgegeben:

			Koffer	Aktentasche	Paket
Hut/Mütze	Paar Schuhe/Stiefel	Kragenknöpfe	Feuerzeug	Wehrpaß	
Mantel	Paar Strümpfe	Halstuch	Tabak / Pfeife	Fremdenpaß	
Rock / Jacke	Paar Gamaschen Tuch/Leder	Taschentuch	Zigarren/Zigaretten	Arbeitsbuch	
Weste/Kletterweste	Kragen	Paar Handschuhe Tuch/Leder	Zig.-Blättchen	Invalidenkarte	
Hose	Vorhemd	Brieftasche mit	Tuch		
Pullover	Binder/Fliege	Papieren	Messer / Scheere		
Oberhemden	Paar Armelhalter	Sporthemd/Hosen	Bleistift/Drehbleistift		
Unterhemden	Paar Sockenhalter	Abzeichen	Geldbörse		
Unterhosen	Paar Manich.-Knöpfe	Schlüssel o. Ring	Kamm	Wertsachen: ja – nein	

Abgabe bestätigt: — Effektenverwalter:

I.T.S. 2434

Copy of Doc. No. 72701/5/AT1 (1.1.5.3/TEY-THOL/.../00248331/0007)
in conformity with the ITS Archives
Individuelle Unterlagen des KZ Buchenwald

gearresteerd: Jozef Vosters, Hendrik Vanderkracht, Jean Klerx en Everard Voorpijl. Slechts deze laatste zou de vreselijke lijdensweg overleven, die deze mannen te wachten stond.

Van 4 tot 12 januari verbleef Thielens in de gevangenis van Hasselt, nadien tot mei in de gevangenis van Antwerpen, waarna hij tot einde mei in Beverlo verbleef. Vandaar werd de man op 20 mei op transport gesteld naar de concentratiekampen van Buchenwald en Sangerhaus. Zoals blijkt uit bewaard gebleven akten van de "*Deutsch-gründliche*" maar absurde kampadministratie had hij bij zijn aankomst aldaar 71 frank op zak. Uit een ander Duits rapport werd hij kort nadien wegens ziekte, of was het uitputting, voor een korte tijd opgenomen in het kampziekenhuis, maar door de SS-dokter aldaar werd hij na een kort onderzoek terug naar het werkkamp verwezen. Uit andere Duitse rapporten blijkt dat Thielens ook verbleef in de kampen van *Dora*, *Harzungen* en *Ellrich*, maar meer informatie hierover verschaffen de bewaard gebleven documenten ons niet. Wat wij wel zeker weten, is het volgende. Bij het naderen van het Russische leger vanuit het oosten en van Engelse en Amerikaanse troepen vanuit het westen, besloot de SS-leiding de gevangenen van Buchenwald en andere kampen in de omgeving op transport te stellen naar het noorden van Duitsland. Deze helse dodenmarsen van vele duizenden uitgeputte en uitgehongerde gevangenen begonnen op een mooie maar koude winterdag 4 januari 1944, te voet uiteraard onder het alziend oog van SS-soldaten. Wie van honger en vermoeidheid neerviel, werd langs de weg achtergelaten om daar eenzaam te sterven. Anderen werden doodgeschopt of met een schot afgemaakt. Zo verging het ook die jonge man Willem Thielens uit het verre Maaseik. Na zes dagen en nachten marcheren bezweek hij op 10 januari 1944 ergens langs een godvergeten weg tussen Ellrich en Oraniënburg. Niemand weet juist waar. De jongeman was toen 23 jaar, een leeftijd waarop voor ons allemaal het echte leven pas begon.

Niet minder dan 700 000 politieke gevangenen en Joodse mannen, vrouwen en kinderen zouden deze dodenmarsen niet overleven.

Uit de verslagen en het onderzoek van de commissies tot erkenning van politieke gevangenen vernamen de ouders na de oorlog dat hun zoon Willem Thielens door het Duitse *Kriegsgericht* beschuldigd was van hulp aan ondergedoken verzetslui en aan ontsnapte Russische gevangenen uit de Limburgse steenkoolmijnen.

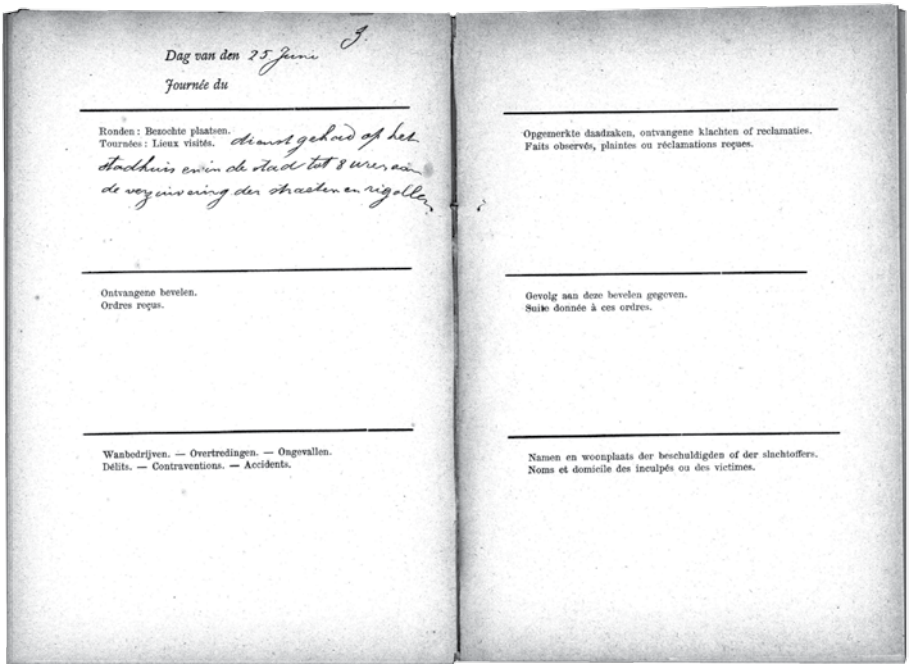
Met dank aan de heer André Verheyen die het *Documentatiecentrum Maaseik* de fotokopieën van de documenten bezorgde, waaruit deze gegevens werden geput.

Maaseiker politie... en criminaliteit in 1892

Martin Boonen

Het Documentatiecentrum Maaseik bezit een interessant boekje, een bundel blaadjes uit 1892, gedrukt bij M. Ceyssens in Hasselt in opdracht van de "*Administration Provinciale*". Men zou het een agenda van de veldwachter kunnen noemen, waarin de volbrachte dagtaken genoteerd werden. Het bevat voor elke dag een zestal vakjes en de bedoeling was dat de plaatselijke veldwachter in deze ruimten dagelijks een kort verslag noteerde van zijn activiteiten.

Het exemplaar dat bewaard is gebleven, werd gebruikt en ingevuld door de Maaseiker veldwachter *Jacques Graux* in de maanden juni en juli van het jaar 1892 en bevat enkele gegevens over zijn politionele activiteiten. Persoonlijk hebben wij de heer Graux nog gekend. Als oude man woonde hij in de veertiger jaren van vorige eeuw bij zijn dochter mevrouw Vanmol-Graux in de Prinsenhoflaan.
Al bij al mogen wij aan de hand van deze notities besluiten dat een veldwachter het in die dagen behoorlijk rustig had.

Dag van den 25 Juni J.
Journée du

Rondes : Bezochte plaatsen.
Tournées : Lieux visités. dienst gedaan op het stadhuis en in de stad tot 8 uren aan de verzuivering der straten en rigolen

Ontvangene bevelen.
Ordres reçus.

Wanbedrijven. — Overtredingen. — Ongevallen.
Délits. — Contraventions. — Accidents.

Opgemerkte daadzaken, ontvangene klachten of reclamaties.
Faits observés, plaintes ou réclamations reçues.

Gevolg aan deze bevelen gegeven.
Suite donnée à ces ordres.

Namen en woonplaats der beschuldigden of der slachtoffers.
Noms et domicile des inculpés ou des victimes.

Vak 1: *Bezochte Plaatsen.* Voor de meeste dagen zijn alleen de dagelijkse activiteiten ingevuld. Doorgaans vermeldt de man dat hij gedurende de dag gewerkt had op het stadhuis "*dienst gedaan op het stadhuis en in de stad tot 's avonds*". Een enkele maal deed hij controle op het sluiten en "*de ontruiming van de herbergen*" of controleerde hij tot vier uur in de morgen "*als vervanger van de nachtwacht Aerts*", die ziek was. Een enkele maal wordt er proces-verbaal opgesteld tegen "*vijf personen beticht van nachtgerucht*". De namen van deze vrolijke gasten, misschien onze grootvaders, worden jammer genoeg niet vermeld.
Wegens het zomerseizoen werd er in juli regelmatig melding gemaakt van "*ronden gemaakt*" in het Hamonterveld, bij Sint-Jansberg, in Heppeneert en andere gehuchten en dit wegens de eerder kleine diefstallen van veldvruchten.
Een vaste taak van de veldwachter was ook de controle op de "*verzuiveringen van straten en rigollen*", de verplichting van alle burgers binnen de wallen voor wat in de volkstaal wekelijks "*de pool kieëre*" werd genoemd.

Vak 2: *Ontvangen bevelen.* Dit vak is zo goed als geen enkele maal ingevuld. De toenmalige burgemeester van Maaseik als hoofd van de politie was blijkbaar geen veeleisend man.

Vak 3: *Wanbedrijven, overtredingen, ongevallen.* Ook hierover vernemen wij helemaal niets. Maaseik was een vreedzaam oord, vrij van criminaliteit.

Vak 4: *Klachten en daadzaken.* Ook dit vakje is onbeschreven en maagdelijk schoon.

Vak 5: *Gevolg aan de bevelen.* Het vakje bevat geen enkele notitie.

Vak 6: *Namen van beschuldigden en slachtoffers.* Eindelijk sensatie, denkt de naïeve lezer. Eindelijk kunnen wij kennismaken met de Maaseiker criminaliteit en met de lokale onderwereld in het jaar 1892. Maar ondanks alle verwachtingen is de oogst eerder mager.
Op 8 mei maakt veldwachter Graux proces-verbaal op wegens "*nachtgerucht*". De beschuldigden, op straat in de late uren musicerend met trommel en blaasinstrumenten, waren Paumen Theodoor, slager, Monsieur Joseph, zadelmaker, Dalemans Laurent, bakker, Raedschelders Fernand, landbouwer en Demeulemeester Jacques. Allen waren het eerbare burgers, vrij van smet of smaad, en wij veronderstellen, leden van de harmonie die na een avondlijke repetitie, bevochtigd door enkele pinten bier, muzikaal huiswaarts keerden naar vrouw en kinderen.
Uitvoeriger gegevens met meer horror en meer sensatie treft de lezer op 13 juni met de klacht van Regina Aerts, echtgenote Colson, tegen Dalemans Guillaume, metselaar. De vrouw beweerde dat deze man bij nacht via het stalvenster bij haar was ingebroken en in haar slaapkamer had gedreigd haar te zullen "*kapot maken*". Nog geen dag later herhaalde zich hetzelfde thrillerscenario, maar nu gebeurde de inbraak iets meer atletisch, en wel via het dak. En weer dreigde hij de vrouw "*te vermoorden*". Veldwachter Graux doorzocht het huis van Aerts en noteerde hierover "niets gevonden" te hebben. Wel had hij de beklaagde "*Dalemans bevonden bij Ceresa Theodoor op den koer*". En daarmee eindigt de thriller die bij lezing met zoveel spanning begon.
Op 19 juni betrapte de veldwachter "*Bargoens Nicolas bezig zijnde de kraamtafels staande op de markt omver te gooien samen met een andere persoon ons onbekend*". De dag daarop werd proces-verbaal opgesteld tegen Bargoens. Wij veronderstellen dat Bargoens een Maaseiker winkelier was, die de wekelijkse markt als een oneerlijke concurrentie beschouwde en zo zijn

opgekropte woede koelde.
Op 22 juni is er blijkbaar een klacht ontvangen van *Snijders Joseph* pachter bij de heer *Delangrée* over diefstal op het veld.
Op 29 juni, op zijn ronde door de velden, betrapt veldwachter Graux op heterdaad "*Kuypers Mathijs en Kuypers Renier met hooi te scharren waar het hooi nog niet gansch was weggehaald*".
Er werd proces-verbaal opgesteld.
Op 22 juni: klaagt Joseph Snijders, pachter van de hoeve van *De Langie* C. G. aan wegens velddiefstal.
Op 8 juli wordt Catharina Janssen, echtgenote van Jan Nijs, samen met Hubertina Deters op heterdaad betrapt op "*het trekken van klaver*" op een perceel van Nicolaas Creemers. Alle betrokkenen zijn van Aldeneyck. De daders worden in het bezit bevonden van bijna "*een gansche zak gevuld met klaver*".
Op 10 juli gedroeg Wetzels Joseph, "dagloner" in dronken toestand, samen met "*Goedermans Marie, zijne huisvrouw en met Wetzels Jean*", zich uiterst opstandig tegen de veldwachters Graux en Dircks en werd in overtreding bevonden voor bedreigingen jegens de politie, vandaar een klacht van bedreigingen, maar ook van slagen en verwondingen. Die dag is er ook nog een klacht ontvangen van Passepont Marie tegen "*W. Joseph en zijne vrouw G.*".
Op 13 juli volgt er een klacht door Heyligers Henri wegens diefstal in zijn klaveraanplanting in het Bleumerveld.

Maaseiker woordenboek in wording

Theo Kees

Om u in de gelegenheid te stellen u over de op stapel staande Maaseiker dictionaire een beeld te vormen, publiceren wij de komende tijd in elke editie van De Maaseikenaar een aantal intussen al uitgewerkte lemma's, die exemplarisch en representatief zijn voor wat u van 'De Groeëte Mëzeikër Diksjënaer' mag verwachten.

Mocht u de behoefte gevoelen uw mening daaromtrent te ventileren en zo interactief met ons mee te denken, dan kan u daarvoor terecht bij de auteur, Theo Kees, of bij elk van zijn medewerkers, Martin Boonen, Mady Colson, Wim Corstjens en Tony Van Wijck. U kan ook mailen (theokees2@gmail.com).

Stand van zaken na één jaar schrijftijd:

1. Eerste deel: Maaseikers-Algemeen Nederlands: 3629 lemma's zijn uitgewerkt, 326 pagina's. Nog ca. 7000 lemma's te gaan.

2. Tweede deel: Nederlands-Maaseikers: nog onontgonnen terrein.

Uitgewerkte lemma's

sjippërskaffees: schipperscafés: *Henricus Labaer, dae in 1748 Mëzeikër börgër waas gëwoeëre, hoeël sjippërskaffee 'Labaer huysinghe' oeëpe, woe Maassjippërs kostën ieëtën en ówtröste. 'nën Angëre sjippërskaffee waas 'De Krauw' in Héppenaert, woevan d'n eigënaer zelf Maassjippër waas. 'nën Dörde sjippërskaffee loeëg in Awwëneik en hètde 'De Lieëwërik', woevan d'n eigënaer vaerman waas. 'De Spaanjërd', 'ne veerde sjippërskaffee, waas gëlieëgën oppe grens mèt Ophoeëve. Den hawste nog 'ne vi-jfde en lèste sjippërskaffee oppe Bleumërstroat, lènks van 'De Gapërs', dae ''t Mértsjieëp' hètde* (Bron: M. BOONEN, *Over de Maas, de Sloot en de Weert*, in *De Maaseikenaar*, 2005, nr.3, p. 137-143).

tartëpóm (v.; -me; -pumke) [Fr. *tarte aux pommes*], tértepóm, tówslaag; appelflap: *'n tartëpóm is 'ne kook ówt deig, fi-jngësnieëje éppelkes, rëzi-jnën en get kënieël; nów zeen d'r in Mëzeik ouch al tartëpómme mèt bodding, abrikoëzën en kieërse, di-j mèt 'póm' (van pommes) neet vääl te makën höbbe*.

tejjër (m.; -e; -ke) [Mnl. *taeljoor*, 1599 Kiliaan *talioor*, Volkslat. *taliare* (snijden), 1760 Stadsarchief MSK. *twee tailleures*, Fr. *tailler* (snijden), Hd. *Teller*], tëleur, tejjël; teljoor, telloor (gew.), bord, eetbord: *vreugër oeëte ze allës ówt 'nën deepën tejjër, ieërs de sop en dén de res en vuur d'n dësaer drejde ze h'm óm, zoedét d'n óngërkant es sjuuëtëlke deende vuur de bodding* (pudding); (gez.) *det vilt mèt, zag de meid, en ze rolde mèt de tejjëre van d'n trap*, zeispreuk.

töchtig (bn.; -ër, -ste), tochtig: *de geit is reets* (ritsig), *de teef is luips* (loops), *de ków is töchtig* (tochtig) *en de maer* (merrie) *is stieëg* of *wiljig* (willig), *zoedét de geitëbók, de raekël, d'n deur en d'n hèngs get te doon kri-jge.*

ujlskujke (o.; -s; -kujkske) [Lat. *ulula*, Hd. *Eule* (uil), *Eulenjunge*], ujlskop; uilskop, uilskuiken, stomkop, stommeling: *diech bès miech toch 'n ujlskujke mèt d'ne lómpe kal en d'ne flawwe zeivër; nów haef miech det ujlskujke toch vunkëlhout gëmaak van oos aw vi-joeël.*

unje (onoverg.; unjde, h. gëunjd) [van hunje = ki-jke wi-j de hunj; Hd. *äugen*], onderzoekend kijken, ogen, poolshoogte nemen, spiedend rondkijken, sluiks informatie inwinnen: *iech zal ins (h)unje wi-j 't zit; kónste neet ins (h)unje waem miech det gëflik haef?*

unjër (m.; g.mv.; -ke) [Rijnl. *Undern* (middagdutje), Oud-Hoogduits *Untarn* (middageten)], **1** siësta, middagdutje: *estër z'nën unjër duit, sluuëpt-ër wi-j 'ne rèsj* (dan slaapt hij vast); **2** (sterk veroud.) na de middag: *iech kóm in d'n unjëre*; **3** (uitdr.) v*reugër kalde we van d'n unjëre slaope*.

uts (v.; -s; -ke) [van huts; Mnl. *hutsen* (schudden), informeel en enkel in Oostenrijk en Zuid-Duitsl. *hutschen* (schommelen, stoten)], **1** buil: *dae rówwe kaddee haef weer 'n uts op z'ne kop doeër bi-j 't sjotte tieëgën einën aan te loupe*; **2** werktuig voor boomstamvervoer, mallejan, boomkar: *op 'n uts, vreugër gëtrokke doeër e koppël borëpaerd, sleipde ze de buim (vuural kannëdaas) nao de zaegëri-j (van Opdëkamp)*.

vérkesblaos (v.; -blaoze, -bläöske), varkensblaas: *'n vérkesblaos mós vreugër bëvuuërbeeld deene vuur tówbaksbujjël* (buidel, zak voor tabak), *mer dao waerde ouch mèt gësjot; vuur 'ne fówkëpot of fókkëpot* (rommelpot) *te make, woe de vastëlaovësveerdërs mëzi-jk op maakde, hawwe ze 'n gëdruuëgde vérkesblaos vandoon*.

vërnuuëke (overg.; vërnuuëkde, h. vërnuuëk) [Rijnl. vernöken; inform.], **1** verneuken, bedriegen: *éste van dae marsjang get köps, bèste vërnuuëk (bëzeik)*

en höbste 't spek aan d'n bóks (en ben je de klos); *uuëvërlès bèn iech lieëlik vërnuuëk tón iech miech dae nès höb laotën oppoeëte doeër dae lówszak*; **2** foppen, beetnemen (in Vlaanderen): *dae sjuinse vërnuuëk tiech woeste bi-j stuis*.

vërzówpe ((on)overg. en wederk.; vërzoeëp, h. en is vërzoeëpe), **1** [Hd. ersaufen, ertrinken], verzuipen, verdrinken: *'t rieëkën is in de knaal gësugkëld en is vërzoeëpe*; **2** [Hd. ersäufen], verzuipen: *Nol haef de jóng kétsjes in e zékske vërzoeëpe*; **3** [Hd. absaufen], bij een te grote toevoer van brandstof: *'ne vërzoeëpe mëtäör [ein abgesoffener Motor]*; **4** [Hd. *sich ersäufen*], zich verdrinken: *Jéntsjën haef zich vërzoeëpe van (d'n) ieëlénj*; **5** (fig.) *iech vërzówp in det këstum; Pieër vërzoeëp in 't werk; de bès zjus 'n vërzoeëpe kat*, je bent doornat; *Wullëm vërzup nog ins in d'n drank; dao vërzówpe mieë zówplép in e glaas wi-jn es in de zieë*.

watsj (v.; wadzje; wétsjke) [Beieren en Oostenr. *Watsche*], oorvijg, mep: *zwi-jg, of de kri-jgs 'n watsj; gieëf h'm 'n watsj rónd z'n oeëre; ouch in Aoke kri-jge kènjër waal ins 'eine Watsche' es ze stout zeen; zeen de kènjër nów stoutër, nów ze gein wadzje mieë kri-jge?*

Wawwëleurkes, 't, *'t Wawwëleurkën is e maondëliks ivvënëmènt van 't Dokkëmèntasieséntrum, det startde in 1991. Vanówt de vraoge'waem, woe, waat en wënieë?' 'wawwële' 'n klein hóndërd gepénsjeneerdën eedëre kieër uuëvër 'VREUGËR', waat gëbuuërt mèt bëhölp van fottoos, affiesje, artiekëlkës ówt gëzèttën en brossjuuërkës. Ein van de hóndërd en ein óngerwérpe di-j in 'n lieëvëndige en plëzeerige stömming in de Mëzeikër moodërtaal bësproeëke wuuëre (wieëre), is d'n awwëre vokabulaer, waat allëmaol hieël intrësant is. Ónnuuëdig te zègke det e pak Mëzeikënaere zich op di-j mëneer nog mieë goeën intrëseere vuur waat dit stédsje oeëts baezig hoeël en nog hilt. Det 't Dokkëmèntasieséntrum zoe aan bówtëgëwuuën waerdëvol gëgieëvës kump, is e bi-jkómmënd vuurdeil* (Bron: M. BOONEN, *De Wawwel-Eurkes van het Documentatiecentrum bestaan 20 jaar*, in *De Maaseikenaar*, 2011, nr. 4, p. 172-173).

aoftëvlaaj (v.; -e; -vlaetsje), taart van gedroogde peren of appelen: *aoftëvlaaj is gëmaak van gëdruuëgde pieërën of appële, di-j we aofte neume. Resép: de paks 400 gram aofte mèt get kënieël. Laot de aofte einën daag vantërvuuër in 'n verwérmde plaats in watër weike. Laot de aofte 1 tot 2 oore good gaar koeëke. Laot de gaargëkoeëkde aoftën ówtloupën in 'n zi-j (vergiet) en brèng ze op smaak mèt kënieël. Doot dit mèngsël op 'ne vlajëboeëjëm en laot de vlaaj op 220° C. in óngëvieër 15 mënujte gaar bakke* (opget. door T. VAN WIJCK).

alle vi-jfgësji-jts (bw.uitdrukking), alle vi-jfgëzeiks, alle hóndsgëzeike, alle vi-jfvoots; om de haverklap: *alle vi-jfgësji-jts hunk daen Tei bi-j ós aan de bel vuur 'n sjaeligheid; det jungskën is zoe wieërs es tër lank is en alle vi-jfgësji-jts haef tër get angërs te koeke* (te stellen).

Een kleine vondst met een lange geschiedenis

Thérèse Hendrickx-Godelaine
Stan Hendrickx

Ieder jaar in februari trekt de "Tweedehandse Boeken- en Platenbeurs" veel liefhebbers naar de Zaal Van Eyck in Maaseik. Nauwelijks is de drukke periode voorbij of de ijverige inrichters, de heren Henri Verlaak en Henri Thijssen en hun talrijke helpers, denken weer aan het volgende jaar.
De vroegere Cinema Van Eyck, die al geruime tijd eigendom is van de Harmonie Concordia, zal in 2014 voor de 24ste keer de deuren openen om dames, heren en kinderen te ontvangen, die nog steeds geboeid zijn door het bedrukt papier. Een bijzonder boek kunnen aanbieden aan deze liefhebbers is uiteraard telkens weer de betrachting van beide Henri's. Dit jaar zal het geen groot en indrukwekkend boek zijn, rijkelijk voorzien van merkwaardige illustraties en

De bezweerders begonnen zacht op hunne fluiten te blazen; de slangen richtten zich op hun staart in de hoogte en wrongen naar de maat der muziek hun lijf op en neer. Plots weerklonk een luide angstgil...

E. K.-BIBLIOTHEEK
REEKS A

ARUMUGAM, DE STANDVASTIGE INDISCHE PRINS.

Lotgevallen van een bekeerden Indischen Prins.

Met toelating van Herder (Freiburg i. Br.)
Vrij vertaald uit het Duitsch
naar S. HUONDER, S. J.

Geautoriseerde vertaling
door M. A. WALSCHAP-THEUNISSEN.

Met 12 penteekeningen van W. HOOGENBOS.

TWEEDE DRUK.

AVERBODE DRUKKERIJ DER ABDIJ
1 9 3 1

geleerde teksten. Het is een boekje, nauwelijks 20 bij 11 cm groot en het ziet er ook niet meer nieuw uit (Fig. 1, hierboven).

Het boekje in kwestie heet "Arumugam. De standvastige Indische prins" en verscheen als nummer 6 in reeks A van de E.K.-bibliotheek (Eucharistische Kruistochters), waarvan het secretariaat in de Abdij van Averbode gevestigd was. De ondertitel "Lotgevallen van een bekeerden Indischen Prins" illustreert duidelijk het katholieke uitgangspunt van de serie missieverhalen.
Het verscheen in de jeugdreeks "Verhalen uit verre landen" en werd in 1926 voor het eerst gedrukt in Averbode[1]. Een tweede uitgave volgde in 1931 en het is deze uitgave die op de boekenbeurs wordt aangeboden. De

(Fig. 2)

verhalen in deze jeugdreeks verschenen oorspronkelijk in het Duits als bijlagen van "Die katholischen Missionen", een maandblad dat opgericht werd in 1873. De reeks stond onder leiding van de

jezuïet Joseph Spillmann (°Zug, Zwitserland 22 april 1842 – †Luxemburg 20 februari 1905) en volgens de titellijst die in ieder boekje opgenomen werd, waren de meeste verhalen ook van zijn hand. Maar dit blijkt niet altijd correct te zijn, want sommige verhalen, waaronder misschien ook "Arumugam", werden in werkelijkheid geschreven door een andere Duitstalige jezuïet, Anton Huonder (°Chur 1858 – †Bonn 1926) (zie: Ghesquière & Quaghebeur 2002: 253).
Het vreemde aan de Nederlandse uitgave van deze reeks boekjes is echter dat bijna ieder deel vertaald en bewerkt werd door een andere persoon.

(Fig. 4) Bijschrift: vlnr: Constant Godelaine, Karel Gessler, Gerard Walschap.

En hiermee komen we in Maaseik terecht. Het enige boekje dat H. Thijssen in de aanbieding heeft voor de boekenbeurs van 2014 vertelt de lotgevallen van de standvastige prins, die zoals de titel van het laatste hoofdstuk aangeeft "door storm in veilige haven" geraakt, waarbij de veilige haven vanzelfsprekend het katholieke geloof is.

(Fig. 5) bijschrift: links Ninette Theunissen, rechts Alice Nahon.

De volledige titellijst van de boekjes uit deze reeks is achteraan in het boekje opgenomen en hieruit blijkt dat niet alleen nr. 6 maar ook de nrs. 14 en 15 werden bewerkt door M.A. Walschap-Theunissen.

De oudere Maaseikenaren herinneren zich vermoedelijk nog het "Hôtel du Chemin de Fer" in de Bosstraat, op de hoek met de Rueelstraat (Fig. 2). Het gerenommeerde hotel werd reeds in de late 19e eeuw uitgebaat door de echtgenoten Theunissen-Gelissen. Later werden ze opgevolgd door hun twee oudste dochters, Jeanne (1885-1972) en Renée (1887-1966). Marie-Antoinette (°Maaseik 1901 - †Antwerpen 1979), "Ninette" voor de vrienden, die de jongste en ook de mooiste was, werkte niet in het hotel, maar ging eerst studeren (Fig. 3). Zij heeft in Maaseik gedurende korte tijd les gegeven bij de Ursulinen, maar leerde ook Gerard Walschap (°Londerzeel 1898 – †Antwerpen 1989) kennen, die later als schrijver een enorme bekendheid zou krijgen. Ninette kwam met Walschap in contact via de dichteres Alice Nahon (1896-1933), die regelmatig

in Maaseik verbleef bij stadsarchitect Karel Gessler (1887-1937), van wie het huis in de Kerkstraat altijd open stond voor kunstenaars (Fig. 4).

Bij gelegenheid logeerde Nahon ook in het "Hôtel du Chemin de Fer", waar ze kennis moet gemaakt hebben met Ninette, die, zoals zoveel jonge mensen in die tijd, zich uitleefde in het schrijven van gedichten.
Alice Nahon moedigde haar aan om haar werk naar Walschap te sturen en van het één kwam het ander.
In deze periode was Gerard Walschap nog diepgelovig en na zijn huwelijk met "Ninette" te Maaseik op 2 juli 1925 bezochten de jonggehuwden regelmatig samen het bedevaartsoord van O.-L.-Vrouw van Rust te Heppeneert. Ze lieten er een votieftegel aanbrengen, die tussen vele andere de zuiderwand van de kerk siert met de tekst "Familie Walschap-Theunissen". Zelf legde Walschap in zijn jonge jaren ieder jaar te voet de lange bedevaartweg af van Londerzeel naar Scherpenheuvel. Vermoedelijk spoorde Walschap kort na zijn huwelijk zijn vrouw aan om de vertalingen te verzorgen van de vrome boekjes die in de katholieke scholen werden aanbevolen.
Gerard Walschap zal na zijn roman "Adelaïde" (1928), waarvan een gedeelte in Maaseik werd geschreven, verscheidene werken publiceren waarin hij zijn godsdienstige twijfels en maatschappelijke problemen tot uiting laat komen. De religieuze breuk van Walschap zal voor Ninette ook wel het einde betekend hebben van haar beperkte loopbaan als bewerkster van godsdienstige jeugdverhalen.

Aan te bevelen voor wie Gerard Walschap beter wil leren kennen, is de lijvige bibliografie die vorig jaar verscheen (Borré 2013).

Bibliografie

Borré, J., *Gerard Walschap. Een biografie.* Antwerpen: De Bezige Bij, 2013.
Ghesquière, R. & Quaghebeur, P. (eds.), *Averbode, een uitgever apart 1877-2002*. KADOC Artes 6. Leuven: Universitaire Pers, 2002.
van der Aa, M., Alice Nahon en haar omgang met Gerard Walschap en Eddy du Perron. *Zacht lawijd: literair-historisch tijdschrift*, 7,3 (2008): 4-23.

1 De oorspronkelijke Duitse uitgave is veel ouder. De 3e oplage werd in 1896 uitgegeven door Verlag Herder in Freiburg. Het verhaal verscheen reeds in 1884 in afleveringen in *Die katholischen Missionen. Illustrierte Monatschrift,* jaargang 12.
Opmerking. Het boekje wordt NIET verkocht. Het is geschonken aan het Documentatiecentrum. (Redactie)

Lezers schrijven ons…

Den ottoo (vervolg)

John Golsteyn

Hierbij nog een aantal woorden die ik mij herinner uit mijn jeugdjaren in de garage van mijn vader, Twan Golsteyn. Een aantal van deze woorden zijn nu nog steeds gangbaar, andere zijn uit de mode.

ampoel	ampul (???)
antizjèl	koelvloeistof
boraasj	oliekeerring
bwaddëvëtès	versnellingsbak
bwad	versnellingsbak
sjappoo	wieldeksel ter versiering
sjëfaasj	verwarming
deekappëtaabël	auto met afneembaar dak
deepannäör of deepanneus	takelwagen
fammiljal	auto met 7 zitplaatsen (voor de achterbank nog 2 klapstoelen)
faar	koplamp, ook het groot licht
ferrëdo	remschoen (naar het merk Ferrodo)
frae motäör	afremmen op de motor
handfrae	handrem
knalpot	uitlaat
koepíl	splitpen
mëlaonsj	mengsel van benzine en olie
mwajeu (majeu)	tamboer, remtrommel
nafpómp	benzinestation
piestao	zuiger of cilinder
vies platinnee	contactpunten
poelie	aandrijfwiel van de V-snaar
rëmork	aanhangwagen
rëvèt	klinknagel
rondél	opvulring
roelëment	kogellager
sëpap	ventiel van een binnenband, ook: in- of uitlaatklep
sëgménte	zuigerveren
sjappe	lagers op bladveren
sjappëment	uitlaat
sjook	choke: aanpassen van gasmengsel bij koude start
torentèller	toerenteller
vare/bolle	rijden (hae bolt op 3 puuët)
vittèsklöppel (ook lëvjee)	versnellingspook

Verloren (?) geschriften over Maaseik

Gilbert Mersch

We hadden als titel ook "opsporing verzocht" kunnen gebruiken. Het gaat immers over teksten die hebben bestaan, want we kennen ze door vermeldingen in de archiefbronnen, maar ze zijn vooralsnog onvindbaar. De eerste twee boeken zijn allebei van Hubert Bouille, "walsche schoelmeister", eerst in Maastricht en daarna heel kort in Maaseik. In Maastricht publiceerde hij een Frans-Nederlands vocabularium, in Maaseik een "francsoesen en duytschen" grammatica. Het verhaal van die twee boeken speelt zich af in die twee steden in het begin van de 17e eeuw.

Eerst behandelen we het Maastrichtse luik van het verhaal. Hubert Bouille, een leraar Frans in Maastricht, had voor de schoolgaande jeugd een Frans-Nederlands vocabularium opgesteld. De deken van het kapittel van Sint-Servaas, Engelbertus Boonen, trad op als censor librorum en gaf toestemming om het te drukken (21 juli 1603). De auteur kreeg daarvoor subsidie van de stad, op voorwaarde dat het boek in Maastricht werd gedrukt en dat het werd voorzien van een opdracht aan de stad. Ondertussen was de auteur overleden en zijn weduwe had zich samen met haar kinderen in Maaseik gevestigd. Het boek werd in Maastricht gedrukt, bij Jan van Gheele, maar… met een opdracht aan het stadsbestuur van Maaseik. Daarop liet de stad Maastricht al de exemplaren bij de drukker in beslag nemen en verbood om ze naar de weduwe te sturen, tenzij ze de subsidie zou terugbetalen. Het raadsbesluit daarover dateert van 4 mei 1604. Vier maanden later verzocht drukker Jan van Gheele aan de raad om het arrest op te heffen, hetgeen werd ingewilligd bij besluit van 6 september 1604, op voorwaarde dat hij de opdracht aan de stad Maaseik zou verwijderen en vervangen door een opdracht aan de stad Maastricht. Ondertussen had Jan van Gheele laten weten dat hij bij gebrek aan werk zich verplicht zag om te vertrekken naar Rotterdam[1]. Tot zover het verhaal op basis van de gegevens uit Maastricht.

Het vervolg van het verhaal speelt zich af in Maaseik. Uit gegevens uit ons archief kennen we de reden waarom mevrouw Bouille zich hier had gevestigd. Haar man was in augustus 1603 door de burgemeesters Christoffel Puytlinck en Frans van Steensel in Maaseik als "cijfermeester" benoemd[2]. Op dat ogenblik was hij waarschijnlijk al zwaar ziek. Hij liet zich daarom verontschuldigen toen de vicaris-generaal hem opriep voor een onderzoek naar zijn godsdienstige opvattingen en zijn betrouwbaarheid. Hij moet kort na zijn aankomst in de stad (september 1603) overleden zijn[3].

Op 20 oktober 1604 solliciteerde Ernest Bouille, zoon van Hubert, naar de functie van leraar bij de stadsschool, als opvolger van zijn vader. Op 18 december 1604 werd hij aangenomen als leraar Frans en als cijfermeester voor een jaarsalaris van 60 Brabantse gulden. Voor dat bedrag moest hij in de kerk ook nog de zang verzorgen, samen met het zangkoor[4]. Om zijn salaris aan te vullen was hij ook

nog wijnroeier, d.w.z. hij moest de wijnvaten peilen om te bepalen hoeveel accijns er verschuldigd was. Men was echter niet tevreden over zijn werk[5]. De weduwe van de overleden meester Hubert Bouille waakte over de intellectuele erfenis van haar man. Op 2 april 1605 presenteerde zij een Frans-Nederlandse grammatica aan de schout, het voltallige stadsbestuur en de secretaris van Maaseik. Daarvoor werd ze vereerd met 4 dubbele dukaten, met een tegenwaarde van 33 1/2 Brabantse gulden[6]. Uit de stadsrekening van 8 mei 1605 vernemen we bovendien dat er een opdracht aan de stad in stond[7]. Of dat hetzelfde woord vooraf was als in het vocabularium, weten we niet en evenmin of die grammatica door Jan van Gheele was gedrukt.

Eén van de drukkersmerken van Jan van Gheele

Jan van Gheele was lid van een familie van drukkers uit Antwerpen. Hij behoorde tot de derde generatie drukkers die daar reeds sinds 1519 actief waren. Zelf was hij sinds 1577 lid van het Sint-Lucasgilde en hij leerde het vak bij zijn vader. In 1597 vestigde hij zich in Maastricht, maar er zijn maar weinig drukken uit zijn Maastrichtse periode gekend. Hij verliet de stad in 1604 en vestigde zich in Rotterdam, waar hij tot 1610 actief bleef[8].

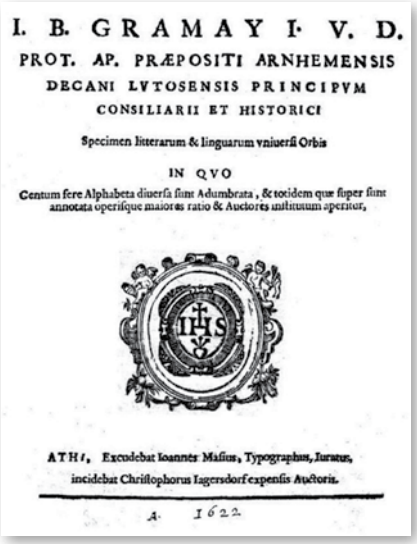
De derde tekst is van de hand van Jan Baptist Gramaye of Gramayus (°Antwerpen, 1579 - †Lubeck, 1635). Hij volgde gymnasium te Keulen en behaalde in 1594 aan de Leuvense universiteit het diploma van magister artium. In 1598 was hij al benoemd tot professor en tegelijk studeerde hij voor licentiaat in de beide rechten. In 1600 had hij ook dat diploma op zak. Reeds in 1597 kreeg hij van de Luikse prins-bisschop Ernest van Beieren (1581-1612) een lauwerkrans voor zijn Latijnse verzen. Hij werd door de aartshertogen Albrecht en Isabella in 1606 tot historiograaf benoemd, als opvolger van Justus Lipsius. Hij genoot dus de gunst van de twee machtigste heersers van de Zuidelijke Nederlanden.

Zoals zo vele geestelijken verzamelde hij prebenden (vaste inkomsten) bij verschillende kapittels, zodat hij daarmee een vast inkomen had, sine cura animalium (zonder zielzorg), een sinecure dus, en sine residentia (zonder verplichting om bij een kapittelkerk te verblijven), zodat hij veel kon reizen. Zo deed hij in opdracht van de aartshertogen zoektochten naar relieken of ondernam hij diplomatieke reizen of studiereizen om gegevens te verzamelen voor zijn historische beschrijvingen van de steden en gewesten van de Zuidelijke Nederlanden[9].

Op 27 en 28 juli 1609 verbleef Gramaye in Maaseik. Hij liet aan het stadsbestuur zijn mandaat van de prins-bisschop Ernest van Beieren zien, waarin stond dat hij een beschrijving van het land van Luik en van het graafschap Loon moest maken. Als onderdeel daarvan wilde hij een kroniek van de stad Maaseik

opstellen. De stad verleende hem alle medewerking en betaalde zijn kosten en die van zijn dienaars, samen 22 gulden en 9 stuivers[10].

In hetzelfde jaar 1609, op 13 november, kwam een dienaar van Gramaye, Frans Schelen, naar Maaseik om zijn teksten over Aldeneik en Maaseik te laten lezen, of er niet te veel of te weinig in stond. Het was een Latijnse tekst en daarom vertaalde priester Simon van Paepenhoven hem in het Nederlands. De stad bood de dienaar en de vertaler wijn aan, voor 4 gulden en 4 stuivers[11]. Deze gegevens halen we uit de stadsrekeningen, want de magistrale rollen - de besprekingen en de besluiten van de stedelijke raad - zijn voor de ambtsjaren 1608-1609 en 1609-1610 niet bewaard. Wellicht stonden daar nog meer gegevens in.

I. B. GRAMAY I. V. D.
PROT. AP. PRÆPOSITI ARNHEMENSIS
DECANI LVTOSENSIS PRINCIPVM
CONSILIARII ET HISTORICI
Specimen litterarum & linguarum vniuerſi Orbis
IN QVO
Centum fere Alphabeta diuerſa ſunt Adumbrata, & totidem quæ ſuper ſunt annotata operiſque maioris ratio & Auctores inſtituuntur aperiuntur,
ATHI, Excudebat Ioannes Maſius, Typographus, Iuratus, incidebat Chriſtophorus Tagersdorf expenſis Auctoris.
A. 1622

Titelpagina van het werk 'Specimen Litterarum' anno 1622

Heel waarschijnlijk is het manuscript over Luikse en Loonse geschiedenis, waarvan de stadskroniek van Maaseik een onderdeel vormde, nooit in druk verschenen. Gramaye heeft in 1622 een overzicht opgesteld, zowel van zijn uitgegeven als van zijn onuitgegeven werken. Bij de onuitgegeven werken vermeldde hij zijn Luikse en Loonse geschiedenis. Ook onuitgegeven waren de geschiedenissen van Henegouwen, Artesië, Luxemburg, Gelre, het hertogdom Limburg en Holland[12]. Zou het manuscript dan niet bewaard kunnen zijn? Een aantal handschriften van Gramaye zijn bewaard in de Koninklijke Bibliotheek in Brussel. Dat over Maaseik is daar niet bij. Wel bewaard is een stamboom van de graven van Loon, een 6 meter lange rol, opgeplakt op textiel. Dat is toch een bewijs dat hij van plan was om een geschiedenis van Loon te schrijven.

Maar misschien is zijn tekst, die zeker in Maaseik aanwezig is geweest, verwerkt in de stadskroniek die ons in twee versies is overgeleverd, namelijk die van J.F.J. Stals en die van L. Caris. Zou dat dan "de oudere gemeenschappelijke bron" kunnen zijn waarover Stan Hendrickx spreekt? Zijn veronderstelling is dat beide auteurs aan die gemeenschappelijke bron hun gegevens hebben ontleend[13]. Zolang die tekst van Gramaye niet is teruggevonden, blijft dat natuurlijk speculatie. Als we dat historisch geschrift van Gramaye zouden terugvinden, zou hij ongetwijfeld de eerste geschiedschrijver van Maaseik kunnen worden genoemd.

Al de voorafgaande gegevens passen goed in de godsdienstig-culturele belangstelling van de stad in die tijd. In 1601-1602 heeft de stad veel inspanningen gedaan om een seminarie in Maaseik te laten opstarten[14]. Dat initiatief was een verlengstuk van de missieactiviteit - de strijd tegen het steeds opflakkerende protestantisme - die paters jezuïeten hier ontplooiden, vanaf 1588 pater Nicolaas de Fal en vanaf 1597 pater Zacharias Rotz. Deze laatste schreef een catechismus, die hij

opdroeg aan de stad en waarin hij, bij wijze van lering, een aantal grammaticale regels opnam. Een catechismus als taalleerboek[15]! Hij was ook de drijvende kracht achter het seminarie, waarvoor een universitair geschoolde leraar, Gabriel Hennaerts, werd aangetrokken. Het seminarie bleef echter niet bestaan. In 1608 kocht de stad het Schilderboek van Karel van Mander, waarin een biografie van Jan en Hubert van Eyck voorkwam[16]. In 1609 droegen de leerlingen van de stadsschool een toneelstuk op over het bijbelse verhaal van Judith en Holophernes. Het is duidelijk dat de stad zich in die tijd cultureel wilde profileren.

De eerste twee teksten, het vocabularium en de grammatica, zijn zeker in druk verschenen met een opdracht aan de stad, maar van geen van beide is blijkbaar nog een exemplaar bewaard. De historische notitie van Gramaye heeft waarschijnlijk alleen in handschrift bestaan. Van het vierde geschrift weet men zelfs niet of het ooit is opgesteld. Het betreft een initiatief van het hoofd van het Bureau van de Statistiek ten tijde van Napoleon, baron Coquebert de Montbret. Hij wilde in alle gemeenten van het Napoleontische keizerrijk de parabel van de verloren zoon laten optekenen in de streektaal[17]. Ook Maaseik kreeg een dergelijk verzoek, want op 30 september 1807 schrijft maire T.W. van Herkenrode (december 1805-september 1808) een brief naar pastoor L.W.C. de Borman (1784-1797 en 1802-1824), waarin hij hem meedeelt dat de onderprefect van Roermond, A. Liger, hun beiden opdraagt om die tekst op te stellen[18]. Die tekst is nog niet gevonden, in ieder geval in het register met uitgaande briefwisseling is hij niet aangetroffen. Maar misschien duikt die tekst ooit op in de Parijse Archives Nationales of dichter bij huis, in het parochiearchief?

1 P. DOPPLER, Eene bijdrage tot de boekdrukkunst te Maastricht, in: De Maasgouw, jg. 22, 1900, 93-94.
2 SAM, Oud Archief, nr. 98, augustus 1803.
3 G. MINTEN, De opvoering van het toneelstuk Judith en Holophernes te Maaseik op 21 april 1609, in Limburg, jg. 52, 1973, 99-100.
4 SAM, Oud Archief, nr. 98, 2 oktober 1604.
5 SAM, O.A., nr. 6, 18 december 1604.
6 SAM, O.A., nr. 6, 2 april 1605, fol. 28r°.
7 SAM, O.A., nr. 99, 8 mei 1605.
8 A.A. VORSTERMAN VAN OYEN, Les van Gheelen, imprimeurs, in Messager des Sciences historiques ou Archives des Arts et de la Bibliographie de Belgique, Gent, 1883, 17 en 28-32.
9 Catalogus 550 jaar universiteit Leuven, 1976, dl. I, nr. 321, 230.
10 SAM, O.A., nr. 102, 27-28 juli 1609.
11 SAM, O.A., nr. 103, 13 november 1609 en G. MINTEN, a.w., 98 noot 3. Simon van Paepenhoven was een priester, die in 1603 zijn eerste mis opdroeg.
12 Deze lijst is een toevoegsel aan een boekje waarin J.B. Gramaye meer dan 100 alfabetten bespreekt. Dat boekje heet Specimen litterarum et linguarum universi orbis in quo centum fere alphabeta diversa sunt adumbrata, Ath, 1622, 31.Van de 63 werken daarin vermeld zijn er 22 niet te vinden, hetzij dat ze niet bewaard zijn, hetzij dat ze nooit gepubliceerd zijn. Zie A. VINCENT, Un opuscule retrouvé. Oratio Dominica 100 linguarum expressa par J.B. Gramaye, Belgisch Tijdschrift voor Filologie en geschiedenis, vol. 6, 1927, 239-248.
13 S. HENDRICKX, Maaseiker "geschiedschrijving" op het einde van de 17de eeuw, in Limburg-Het Oude Land van Loon, jg. 79, 2000, 353-373.
14 R. DRIESSEN, Emondt van Oeteren, Canonick tot Thorn, 2009, 509-510.
15 B. MERSCH, Een catechismus uit 1598 met een lofzang op Maaseik, in: De Maaseikenaar, jg. 36, 2005, 213-218. B. MERSCH, Jezuïetenpaters uit Maastricht en de herkerstening van Maaseik, 1588-1598, in: Pro Augustino Amico, Guus Janssen vijftig jaar, Sittard 2007, 129-135.
16 M. HENDRICKX, Aankoop door de stad Maaseik van een boek waarin de schilders Jan en Hubert van Eyck vermeld worden (a°1608), in: Limburg, jg. 48, 1969, 11-12.
17 U. MAES, De enquête van Coquebert de Monbret in de Nedermaas: Napoleons Limburgs dialectonderzoek; in Limburg-Het Oude Land van Loon, jg. 85, 2006, 267-273.
18 SAM, F.N., nr. 12, brief van 30 september 1807.

Maaseikenaar overhandigt stadswimpel in Shanghai

De redactie

Het begon allemaal onschuldig. Het Limburgs Orkest voor Jeugd en Muziek ontving het Jeugdorkest uit Hong Kong. Een gezamenlijk concert werd onder grote belangstelling georganiseerd in het Casino van Beringen. Een uitnodiging voor een artistiek tegenbezoek vanwege de Chinese autoriteiten volgde.
In de periode 22/07/2013 tot 31/07/2013 bracht het Limburgs Orkest voor Jeugd en Muziek een artistieke boodschap van vrede en verstandhouding aan China. Als Limburgs ambassadeur propageerde het onze provincie in de economisch machtige regio Shanghai. Vier concerten werden gegeven: in Suzhou, Nanjing (oude Keizerlijke hoofdstad van China) en tweemaal in Shanghai. Drie dirigenten hebben het orkest gedirigeerd in elk concert, nl. Dirk De Caluwé, Wouter Lenaerts en Pieter Schuermans. In elk concert werd Willy Claes als gastdirigent gevraagd voor de bisnummers (o.a. Radetzkymars). Een wereldpremière van 'Universum', gecomponeerd door Ludo Hulshagen (Dir. Conservatorium Hasselt), werd opgevoerd. Vier solisten, Hans De Vos (viool), Anne Zeuwts (harp), Jeroen Defesche (trompet) en Gert Hendriks (trombone), gaven het beste van hun kunnen. Steeds werden er 3 Chinese werken opgevoerd. Per concert werden 11 muziekstukken ten gehore gebracht, o.a. van Mozart, Ponchielli, Dvorak, Brahms, Shostakovich, Bizet, Böhme, Guilmant, Händel, ...

Drie Maaseikenaren maakten deel uit van het orkest:

Marie-Laure Custers (aanvoerder 2e viool)

Pol Wijnen (2e viool)

Thomas Geysen (slagwerk)

Shanghai. Minister van Staat en voorzitter Willy Claes werd uitgebreid geïnterviewd voor tv en krant. Steeds hadden we 3 tolken van de Nationale Veiligheid te onzer beschikking. Tweemaal mogen optreden in het immense Shanghai Oriental Art Center was voor velen een droom. Het werd een onvergetelijke reis ondanks de enorme hitte.

Delegatieleider Roger Custers (rechts op de foto) overhandigde voor tv de relatiegeschenken van de Provincie en de wimpel van de Stad Maaseik aan de hoogwaardigheidsbeklederes in de regio

Merkwaardige herinnering en een paar anekdotes van ereambassadeur Louis Jaspers uit zijn jeugd

Jaak Hoedemakers

Louis Jaspers, Maaseikenaar en ereambassadeur, thans woonachtig in Glorianes (Zuid-Frankrijk), die nog steeds verknocht is aan Maaseik, bracht op 1 juli jl. andermaal, in gezelschap van zijn zus Tilly, gepensioneerd huisarts te Geel, een bezoek aan zijn geboortestad.

Op zaterdag 29 juni had hij in Brussel een bijeenkomst bijgewoond van de vriendenkring van oud-kolonialen ter gelegenheid van de 53ste verjaardag van de onafhankelijkheid van Ruanda.

Tijdens een feestmaal aldaar heeft hij op aanzetting van een collega het Maaseiker volkslied "Sterk es Eik, is Mezeik", waarvan hij de tekst volledig vanbuiten kent, gezongen. Zijn toehoorders begrepen het Maaseiker dialect volkomen, met uitzondering van het woord "lebbere" (veelvuldig drinken, lampetten), dat hij heeft moeten uitleggen.

Ik kreeg van hem onlangs het verhaal van een merkwaardige ontmoeting, die hij had tijdens zijn ambtsperiode in Pakistan. Tevens voegde hij er een paar komische anekdotes bij die hij zich uit zijn jeugdjaren in Maaseik herinnert.

Wist u dit: in 1886 werd in Lahore, hoofdstad van de provincie Punjab (met 60 miljoen inwoners in 1980), het eerste katholiek bisdom opgericht door Vlaamse

missionarissen van de kapucijnerorde. In die tijd was Pakistan een deel van Brits-Indië. Het was dan ook voor mij, ambassadeur van België, een heuglijke gebeurtenis ons land te vertegenwoordigen in 1985 op de feestelijkheden in Lahore, de oude keizerstad van de Moghuls, n.a.v. die honderdste verjaardag in de kathedraal van Lahore, destijds door een Antwerps architect met bijdragen uit Vlaanderen gebouwd.

Er verbleven toen nog maar een twintigtal Belgische kapucijners, allen 65 of ouder, werkzaam in zeer moeilijke omstandigheden in dit land, dat een uitgesproken islamitisch regime beleefde. Voor allen verkreeg ik bij die gelegenheid van onze minister van Buitenlandse Zaken Leo Tindemans de toekenning aan ieder van een belangrijke decoratie als erkentelijkheid van ons land.
Ik had mij voorgenomen onze missionarissen telkens een bezoek te brengen wanneer ik in de buurt van hun missieposten kwam (de belangrijkste waren in Lahore zelf en in Sialkot op de grens met Kashmir) en werd steeds bijzonder hartelijk ontvangen. Ik placht steeds een kist Belgisch bier mee te brengen; dat was het meest gewaardeerde geschenk, want, zoals u weet, het regime verbood, zelfs in principe aan de diplomaat, het verbruik van alcoholische drank.
Met Kerstmis 1988 hebben mijn vrouw en ik het kerstfeest gevierd bij onze landgenoten in Lahore. Ik mag nu, na al die jaren, wel vertellen dat het bier en enkele flessen whisky bij het aperitief ver boven het gebruikelijke fruitsap verkozen werden.

Bij deze gelegenheid stelde pater-overste mij achtereenvolgens voor aan zijn confraters, in het Engels natuurlijk, want er waren ook enkele Pakistaanse priesters bij. De Belgen waren eerst aan de beurt en die noemden hun plaats van herkomst in België. Daarbij was een betrekkelijk jonge kapucijner pater, ik meen dat zijn naam Gonnissen was, die zei: "Ik ben van een klein onbekend plaatsje, het heet Stokkem." Daarop antwoordde ik in het Nederlands: "Stokkem onbekend! Luister dan eens wat wij in Maaseik zeggen (niemand wist dat ik van Maaseik was : Maaseik is een stad, Bree is wat, en Stokkem is een gat! Misschien niet vleiend

voor hem en voor Stokkem, maar we hebben er samen flink om gelachen en dan uitvoerig gepraat over ons dialect, over knapkoeken, Helleputte en Van Eyck. Dit vond plaats in Gulberg, een mooie wijk van Lahore.
Bij ons definitief vertrek uit Pakistan kregen we van die gemeenschap als aandenken een paar mooie koperen vazen die hier nog voor me staan.

Ik wil nog een paar komische anekdotes aanhalen, vooral omdat ze zo goed de volksgeest van de Maaseikenaar tekenen, die soms op de rand van het grove af is.

Uit de praktijk Van Dr. Van der Zijl

Onze huisarts Dr. Van der Zijl, die mijn moeder behandelde, vertelde aan mijn ouders hiernavolgend voorval. Op zekere morgen, rond vier uur, werd hij uit zijn bed gehaald door luid gebons op zijn deur; hij woonde toen in een groot huis gelegen in de noordwestelijke hoek van de Markt. Dr. Van der Zijl trok het raam open om te zien wat er gaande was en stelde vast dat een hem bekende dame vergezeld van haar dochter, ze woonden in een bescheiden buurt binnen de wallen, uiterst opgewonden en verontrust op de stoep stonden te trappelen en hem toeriepen: "Dokter, ge moet direct komen, oos An is neet good." Ja, maar wat heeft ze dan, is het zo erg?" "Joa, hieël erg en we weite neet mieë waat doon, kóm met ós."

"Joa" zei de dokter, "mer ieërs mót iech weite waat ze haef, want iech mót toch het nuuëdige inpakke, waat haef het den?" "Det kónne we neet zoe zègke, kóm mer aaf!" "Nae, ieërs zègke waat het haef!"

Na enig aarzelen en overleg beneden op de stoep werd het antwoord naar boven geroepen: "An kan zien kónt neet vènje!"

Wat betekent dat? Volgens het commentaar van de dokter, dat hij dolgraag gaf, had hij zetpillen voorgeschreven, maar ze kon die op die bewuste morgen maar niet geplaatst krijgen en zette daarom het hele gezin op stelten. Daarom ging de moeder met een zus de dokter halen, maar ze wisten niet goed uit te leggen waar het probleem lag. Toch wel tekenend in de stijl van onze volksaard.

Maaseiker toenaam

Als bakkerszoon moest ik iedere woensdag- en zaterdagnamiddag - er was dan geen school - meehelpen om de bakkerijproducten bij de klanten te brengen. Dat deed ik later ook nog, tijdens het weekend, toen ik aan de Koloniale Hogeschool in Antwerpen studeerde. Zekere zaterdag vroeg mijn moeder mij een feestgebak te brengen bij een klant die woonde in een straat achter notaris Dandoy, maar toen ik de naam vroeg van die klant wist men thuis alleen de in de volksmond gebruikelijke bijnaam "de Gewijde Benen"; familienaam en huisnummer waren onbekend en"ik moest maar in de straat naar mijnheer "De Gewijde Benen" vragen! "Joa, eederein kènt dae waal!" Zo kwam het ook uit.

Vanwaar die volksnaam? Betrokken werkman, vader van enkele kinderen, had het aan de stok gehad met de pastoor-deken van Maaseik die aan één van zijn kinderen een straf had opgelegd in de catechismusles. De vader nam dit niet en ging opspelen bij de pastoor, niet overbekend voor soepelheid, en werd woest omdat hij op zijn beurt een bolwassing kreeg. Uiteindelijk dreigde hij bij de pastoor-deken: "Este nog ei wooërd zaes, stamp iech diech tieëge dien sjieëne." "Wat", antwoordde de pastoor, "mij tegen mijn gewijde benen stampen!" "Joa', zei de man, "den stamp iech diech tieëge di-jn kónt, want di-j is toch zieëker neet gewi-jd!"

Sindsdien was hij nog slechts gekend als "De Gewijde Benen".

Nuchelen, boerderij met adelbrieven en een oog voor kunst

Magda Slangen

Korte historie
Pas vanaf de 15de eeuw vertellen ons bewaard gebleven bronnen iets over het verhaal van dit erf in het Maasland. Nuchelen was vanaf de feodale periode een leenhof, een hoeve die door de heer aan een vazal, een leenman, in leen werd gegeven. Leenheer, of liever leenvrouwe, van Nuchelen was midden 15de eeuw de abdis van het adellijk stift van Thorn.

In diezelfde 15de eeuw behoorde de hoeve aan de belangrijke familie Reymerstock en omstreeks 1600 zou het adellijk geslacht Van Eynatten generaties lang de hoeve in leen bezitten. Midden 17de eeuw kwam Nuchelen in het bezit van een andere edelman, Herman van Mirbach, die gehuwd was met een dame Van Eynatten; nadien worden heel wat van diens erfgenamen als bezitters van het goed genoemd.

Tegen het einde van de 18de eeuw vormde Nuchelen het bezit van Leonard, baron de Stockem, heer van Vieux-Waleffe en oud-burgemeester van Luik. In 1844 werd Nuchelenhof verkocht aan baron Louis de Schiervel. Hij was gewezen voorzitter van de Belgische senaat en in 1844 gouverneur van de provincie Limburg. Hij resideerde in Hasselt, maar zijn domicilie had hij in kasteel Ommerstein in Rotem.

Nauwelijks 5 jaar later schonk de baron het goed Nuchelen, toen 48 ha groot, aan zijn nichtje, toen deze in het huwelijk trad met ridder Charles Moreau de Bellaing. Tijdens de eeuwen van aristocratische eigenaars zou Nuchelenhof worden uitgebaat door pachters. Eind 19de eeuw werd Nuchelenhof uitgebaat door de pachter Hubert Schummers; diens dochter Gertrude huwde met Henri Hubert Schroë.

Het was dit echtpaar dat in 1918 Nuchelenhof met 29 ha weide- en akkerland kocht van de familie Moreau

de Bellaing. De volgende generaties Schroë zouden met succes voor de nodige uitbreiding zorgen.
(Tekst van Martin Boonen).

vzw Nuchelen
De historische vierkantshoeve maakt deel uit van een prachtig landschap, een mooi stuk natuur. In de gebouwen van Nuchelen werden tegen het einde van het vorige millennium de meeste landbouwactiviteiten stopgezet. Op zoek naar een herbestemming voor deze gebouwen werd gedacht aan kunst en cultuur in de natuur.

In augustus 2005 organiseerde OBM

(Ontwikkeling Binnenstad Maaseik) het beeldensymposium 'Beeldhouwen aan de Maas' op het Nuchelenhof. Bob Indekeu, de toenmalige voorzitter van OBM, die alles had gedaan om dit project te verwezenlijken, sprak bij de afsluiting van het symposium de wens uit dat het een vervolg zou krijgen.

Enkele dagen later liet hij helaas het leven, maar zijn voorbeeld en zijn wens werden een inspiratiebron.

Kunst en kunstenaars op de boerderij, dat zou het vertrekpunt worden van de zoektocht naar een manier om Nuchelen een eigentijdse invulling te geven. Bewoner Michel Schroë zocht en vond een aantal gelijkgezinde kunstliefhebbers.

Na vele vergaderingen werd in het voorjaar van 2010 de vzw Nuchelen gesticht. Daarna werd gewerkt aan het uitbouwen van de structuur, het zoeken naar sympathisanten en sponsors en vooral ook aan het opzetten van tentoonstellingen en andere kunstevenementen die de ambities van vzw Nuchelen zouden concretiseren.

Vandaag telt vzw Nuchelen verschillende leden, die zich groeperen rond een actieve kern bestaande uit Michel

Schroë, Marjan Brants, Inge Craeghs, Anita Indekeu, Marc Bussels, Dirk Heylen, Frank Hungenaert, Philippe Oidtmann, Bob Segers en Daan Telen.

Creatieve kunstevenementen

In de zomer van 2011 palmde een aantal jonge kunstenaars Nuchelenhof in. Met het project Playart toonden 17 jonge kunstenaars hun kunnen en hun creativiteit aan het publiek. Beeldende en muzikale kunst wisselden elkaar af en boeiden de vele bezoekers aan het evenement.

Onder het thema "WIEWOONTWAARWOONTWIE" werd Nuchelen in juli 2012 tijdelijk bewoond door een aantal jonge kunstenaars, die er hun installaties, foto's, video's, schilderijen, meubels en voorwerpen aan het publiek toonden. Ze stelden (zich) vragen over wonen en leven. Wie woont in welke omgeving, dorp, stad of land?. Wie wenst waar te wonen? Want wonen is ook leven, verblijven, verhuizen of

reizen. Daarnaast verzorgden de bezielers van Sjruur Live optredens en konden de bezoekers luisteren naar de conference van Hugo Hoedemakers en Willy Borkelmans.

In 2013 koos de vzw Nuchelen voor het thema **"Nuchelen nijvert"**. Een boerderij was vroeger een plek waar verschillende activiteiten plaatsvonden. De boer, de knecht, de meid, …eenieder had een functie en honderd en één zaken werden ter plaatse bedacht, gemaakt, omgebouwd en hersteld. Niet zelden kreeg een (net niet) afgedankt voorwerp een nieuwe bestemming.

Die verscheidenheid aan noeste nijverheid vormde de inspiratie voor het gekozen concept, waarbij kunstenaars vanuit verschillende disciplines in de mogelijkheid werden gesteld hun ambachten te demonstreren via een transparante studio, een tentoonstelling, een workshop of anderszins. Onder het motto **"Werk Tuig"** en **"Stiel Man"** werd de werkruimte van de jonge creatieve kunstenaars verplaatst naar de boerderij, die een inspirerende biotoop vormde voor ambachtelijke en hedendaagse kunstbeoefening. Onder een schitterende zon genoten circa 1200 bezoekers van deze driedaagse kunstmanifestatie, waarbij ze een evolutief beeld kregen van het ontstaansproces en de realisatie van een kunstwerk en van de creativiteit, de arbeid en de kunde die nodig zijn om een kunstwerk te realiseren.

De vzw maakt al plannen voor een kunstevenement in 2014. Wellicht krijgt Van Eyck in Nuchelen dan een bijzondere plaats!

Bron: www.nuchelen.be

Beachvolleybal-festijn op de Maaseiker Markt

Jaak Bergers
Foto's: Roger Maes

beachvolleybalkampioenschap met succes georganiseerd. De Markt werd met 750 ton zand omgetoverd tot vier beachvolleybalvelden met tribunes en de vereiste andere accommodaties. Er was de nodige omlijsting, zowel culinair als muzikaal, later op de avond. De Maaseiker horeca haakte handig in. Opmerkelijk was op donderdag 1 augustus 2013 om 21.00 uur de eerste "flashmob" in Maaseik. Dan duikt er plots op een openbare plaats, hier de Markt, een groep op die iets ongebruikelijks doet en daarna snel uiteenvalt en verdwijnt. Het waren in Maaseik 80 jeugdige volleybalfanaten bij het standbeeld van Jan en Hubert Van Eyck, tieners tussen 14 en 18, die een week Sporta-volleybalkamp volgden onder leiding van een NOLIKO-team.

De grote, gezellige en historisch gekaderde Markt van Maaseik, courant de mooiste van ons land genoemd, was begin augustus eens te meer de place to be, want toen werd er in het centrum van Maaseik de voorlaatste manche van het Belgisch

Zij verrasten het terraspubliek met een match aan het standbeeld van de beroemde Maaseiker schilders, waarbij alleen de bal echt was: belijning, palen en net werden door levende stand- en ligbeelden gevormd. Na afloop was er veel applaus en waardering alom en

daarna wegwezen! Jammer dat de demo- en jeugdwedstrijden van de vrijdagmorgen wegens de te grote hitte moesten worden afgelast. De kwalificaties 's avonds gingen wel door. De tientallen wedstrijden tussen dames- en herenploegen, met vele lokale en bekende volleyballers, werden op de tribunes en het marktplein soms intens meebeleefd. Op de slotdag werd er tot het uiterste gestreden voor elke zege, zeker in de finales. Bij de dames won het duo Van Bree-Verstrepen tegen Van den Broeck-Pauwels en bij de heren ging de zege naar Coucke-Van Walle, met als verliezend finalist Koekelkoren-Urnaut. Deze laatste naam is niet ongekend in de kringen van zaalvolleybalploeg NOLIKO Maaseik.
Nooit voorheen zagen Jan en Hubert Van Eyck zoveel mooi (?) vrouwelijk bloot op de Markt; het was wel broeierig heet in de superzomer 2013 en bij beachvolleybal waan je je dan vlug aan het Noordzeestrand. Als slot van de prijsuitreiking dankte burgemeester Jan Creemers Wim Segers, de voorzitter van Beachvolleybal Maaseik, de sponsors, de medewerkers en de meer dan 250 vrijwilligers die zorgden voor een prima verloop van een waar beachfestijn op een prima locatie, de Markt van Maaseik. Zijn slotzin, "Allemaal bedankt en tot volgend jaar", klonk velen hoopvol in de oren.

"Flashmob" op de markt van Maaseik
Voor wie het nog niet wist: Een "flashmob" is een groep mensen die plotseling op een openbare plek samenkomt, iets ongebruikelijks doet en daarna weer snel uiteenvalt. Vorige donderdag om 21 uur doken plots 80 jeugdige volleybalfanaten op bij het standbeeld van Jan en Hubert. Het waren tieners tussen 14 en 18 die een week Sporta-volleybalkamp volgden onder de deskundige leiding van een NOLIKO-team. Ze verrasten het terraspubliek met een match waarbij alleen de bal echt was: belijning, palen en net werden door levende standbeelden gevormd. Wim Nijsten van NOLIKO: "Dit is de derde groep die we begeleiden. Ze komen uit heel Vlaanderen en Wallonië. Ons thema is 'Like a professional'. Ze worden trouwens regelmatig opgepept door onze eigen profspelers."

Maaseiker meisjeskoor "Artemis" schittert internationaal

Jaak Bergers

In juli 2013 was "Artemis" als enig Belgisch koor te gast op het Worcester International Festival for Young Singers. Zij brachten er een uitgebreid palet van Vlaamse liederen ten gehore en tevens een internationaal getint programma. In workshops o.l.v. Carlo Pavese scherpten zij hun muzikale vaardigheden nog aan. Met 400 zingende jongeren uit Hongkong, Rusland, Oostenrijk, Polen, Spanje, Tsjechië, Duitsland, Litouwen en het Verenigd Koninkrijk werd er in Worcester ook de creatie van Bob Chilcott uitgevoerd: "Five ways that changed the World".

Als afsluiting van deze koorreis gaven de meisjes van "Artemis", allemaal leerlingen van 10 tot 20 jaar van de Stedelijke Academie, o.l.v. Jeroen en Guido Beckers onlangs een geslaagd concert in de Kruisherenkerk in de Bosstraat te Maaseik.

Het koor verzorgde ook kerstconcerten in 2012 in Praag en Rakovnik (Tsjechië). Het is sinds zijn start in 2007 al lid van The European Choral Association "Europa Cantat".

Proficiat!

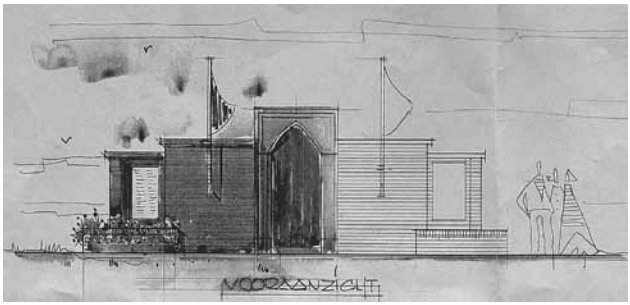

Het Vredespoortje verplaatst

Wim Corstjens
Foto en tekening: Jackie Vancleef

Samen met de plannen voor de herinrichting van het kruispunt aan de Bleumerpoort zocht men naar een nieuwe plaats voor het Vredespoortje dat daar werd geplaatst. Nu de 'ovonde met groen karakter' klaar is, wil men op 11 november aanstaande de herdenking voor de gesneuvelden uit de oorlogen 1914-1918 en 1940-1945 voor het eerst vieren op de nieuwe locatie op het plein van de Monseigneur Koningsstraat. Daar zijn, jammer genoeg, enkele mooie bomen gekapt, maar de oude bunker werd mee in het project opgenomen. Wat ermee moet gebeuren, is nog niet bekend.
De stadsdiensten hebben de plannen voor het Vredespoortje van Jackie Vancleef uitgevoerd. Hij hertekende het monument en deed tevens suggesties om de oude bunker een groot onderhoud te geven en historisch te duiden.

Jackie Vancleef: "Het Vredespoortje zelf is opgebouwd als een muur waarop de namen van de Maaseiker gesneuvelden vereeuwigd staan. In het midden van de muur is een gotische poort ingebouwd, die symbolisch de oorlogsmuur doorbreekt en die de weg naar vrede mogelijk maakt. Om de link naar het heden en naar de toekomst te maken aanvaardden de leerlingen van de 6de klas van het Gemeenschapsonderwijs "de Sprong" het peterschap voor dit monument".

Herdenking gebroeders Klaps

Wim Corstjens
Foto's familie Klaps

Op zaterdag 28 september werd in de Sint-Annakerk van Aldeneik onder ruime familiebelangstelling een 50-jarige herdenking gehouden van de gebroeders Klaps. Na een vroegtijdig overlijden van vader Mathieu Klaps verhuisde de familie in 1948 van Hasselt naar Maaseik, waar moeder Klaps een winkel opende op de Eikerstraat nr. 71.

Willy, geboren in Geistingen op 7 augustus 1940 en Jan, geboren in Hasselt op 15 april 1943, waren de Maaseiker sporthelden van de jaren '50 en begin jaren 1960. Samen met Jef Verbeek stichtten ze toen de volleybalclub MAVOC Maaseik, het latere Noliko Maaseik. Als eerste Maaseikenaar verdedigde Jan de Belgische kleuren van de nationale volleybalploeg. Net als Willy was Jan zeer handig met de bal; ze speelden in Maaseik voetbal, basketbal en volleybal. Jan werd tijdens de volleybalwereldkampioenschappen van 1961 in Rusland uitgeroepen tot beste jongere van het tornooi.

Willy Klaps 07/08/1940 - 15/06/1961

Jan Klaps 15/04/1943 – 02/11/1963

Willy studeerde aan de Sint-Lucasschool te Hasselt architectuur. Op 15 juni 1961 overleed hij in een auto-ongeval aan het Jagersborg te Maaseik; hij was amper 21 jaar oud. Twee jaar later – 2 november 1963 - tijdens de Europese volleybalkampioenschappen in het toen nog verre Cluj (Roemenië) overleed ook Jan. Net als Willy was Jan 20 jaar oud.

Jan Klaps, 3de van links tijdens de volleybalwereldkampioenschappen van 1961 te Rusland